

Přednáška 4

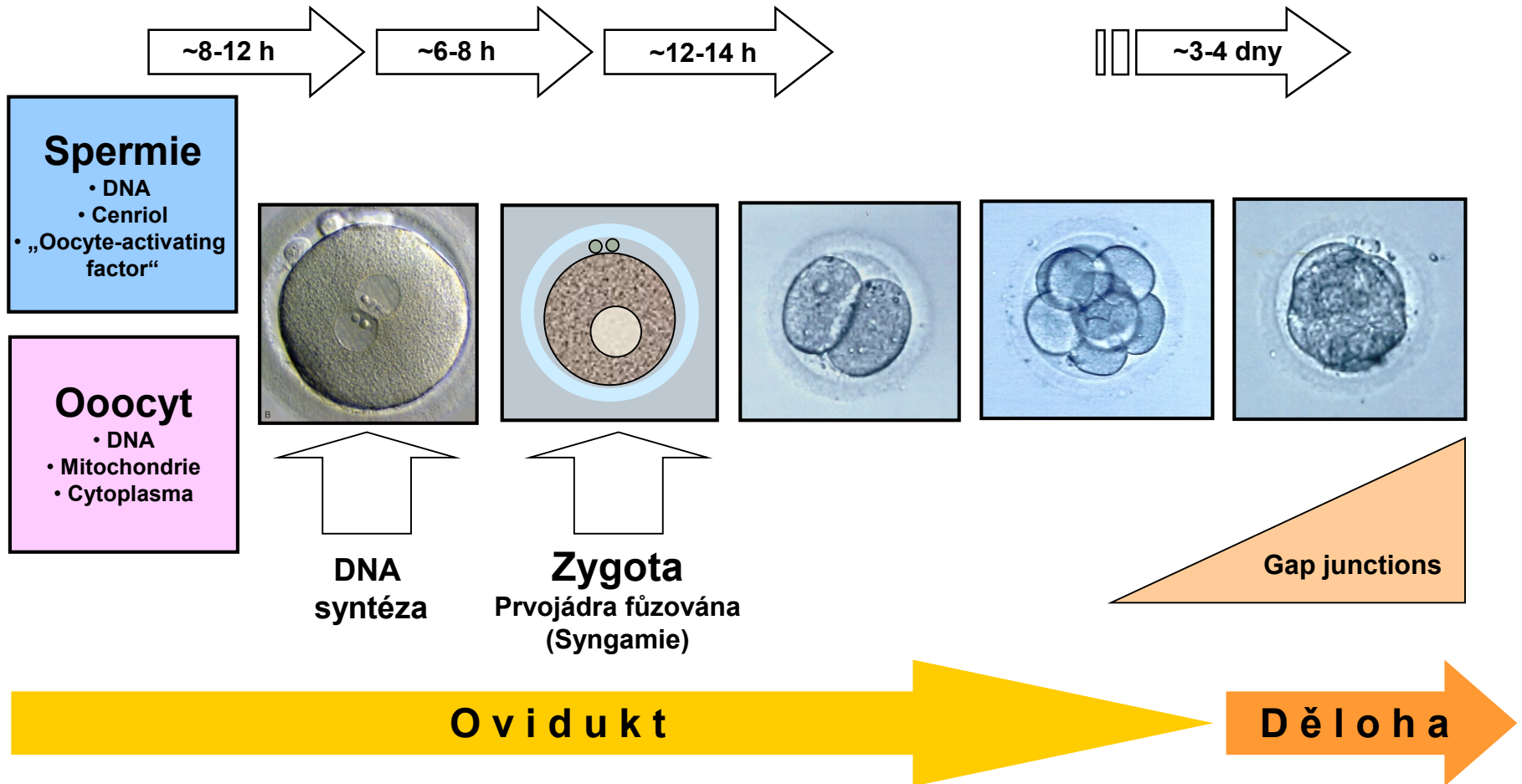
Biologie reprodukce & Embryologie

- Rýhování embrya
- Implantace
- Přenos somatického jádra – klonování
- Gastrulace
- Plodové obaly

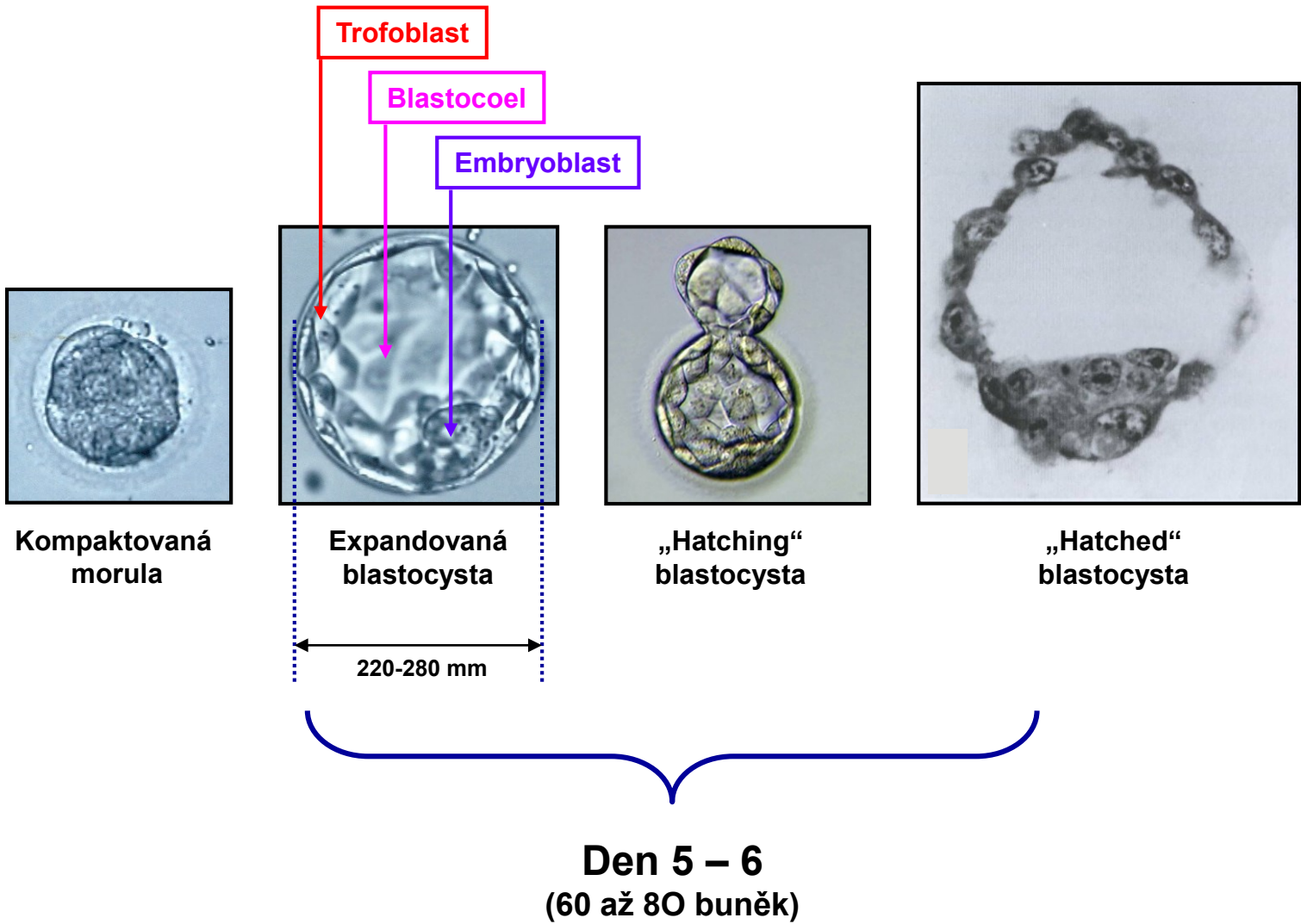
Brno, Březen 2018

Oplození

Vznik zygoty a první buněčná dělení

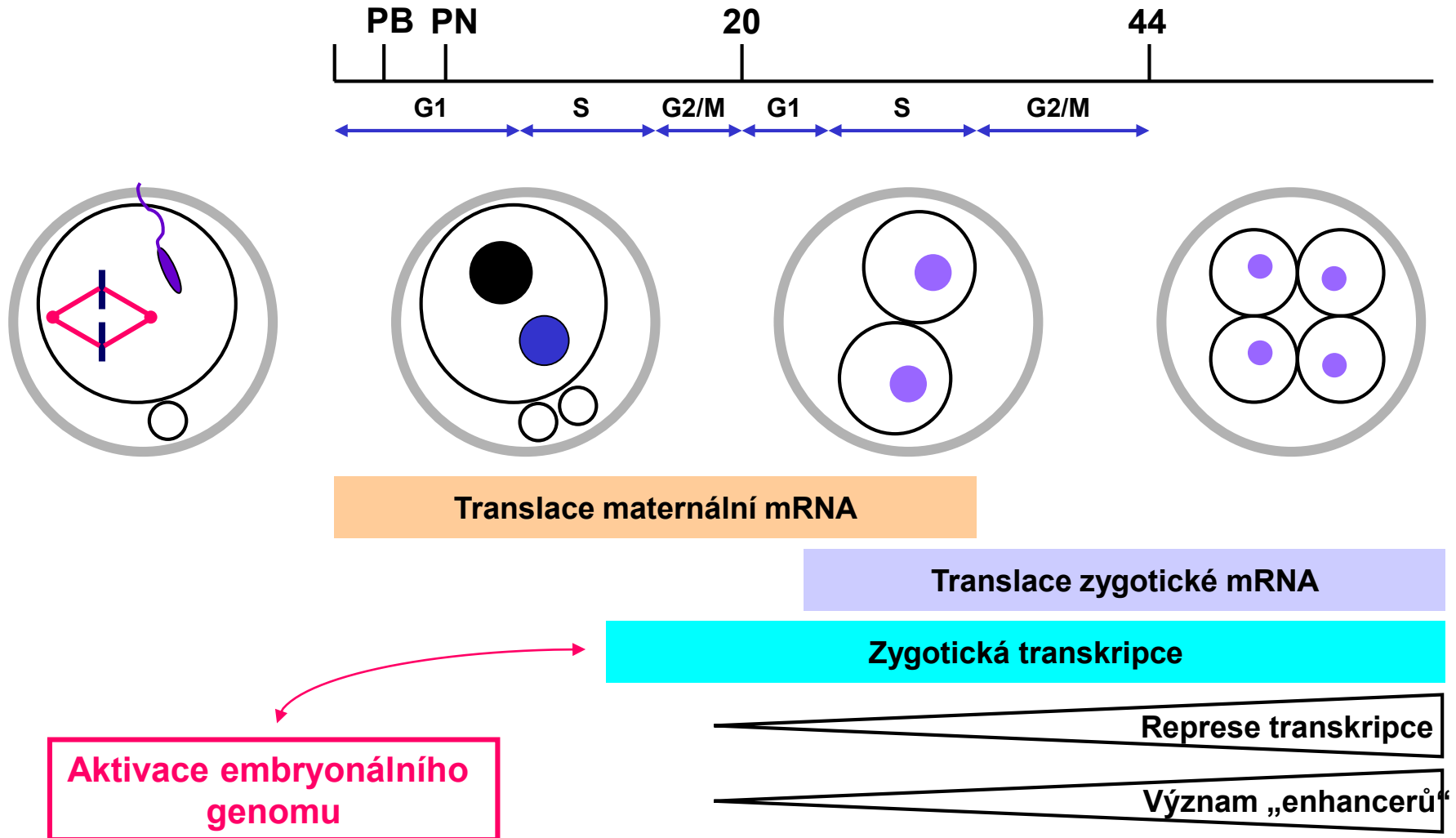
Vývoj blastocysty

Časný vývoj lidského embrya

Vajíčko – výkonný regulátor exprese genů

Aktivace embryonálního genomu

Nepředstavuje jednu diskrétní událost
(první známky již v zygotě, u člověka maximum ve 4-
až 8-buněčném embryu)

Dva typy transkriptů

Transkripty nahrazující
degradované maternální
mRNA

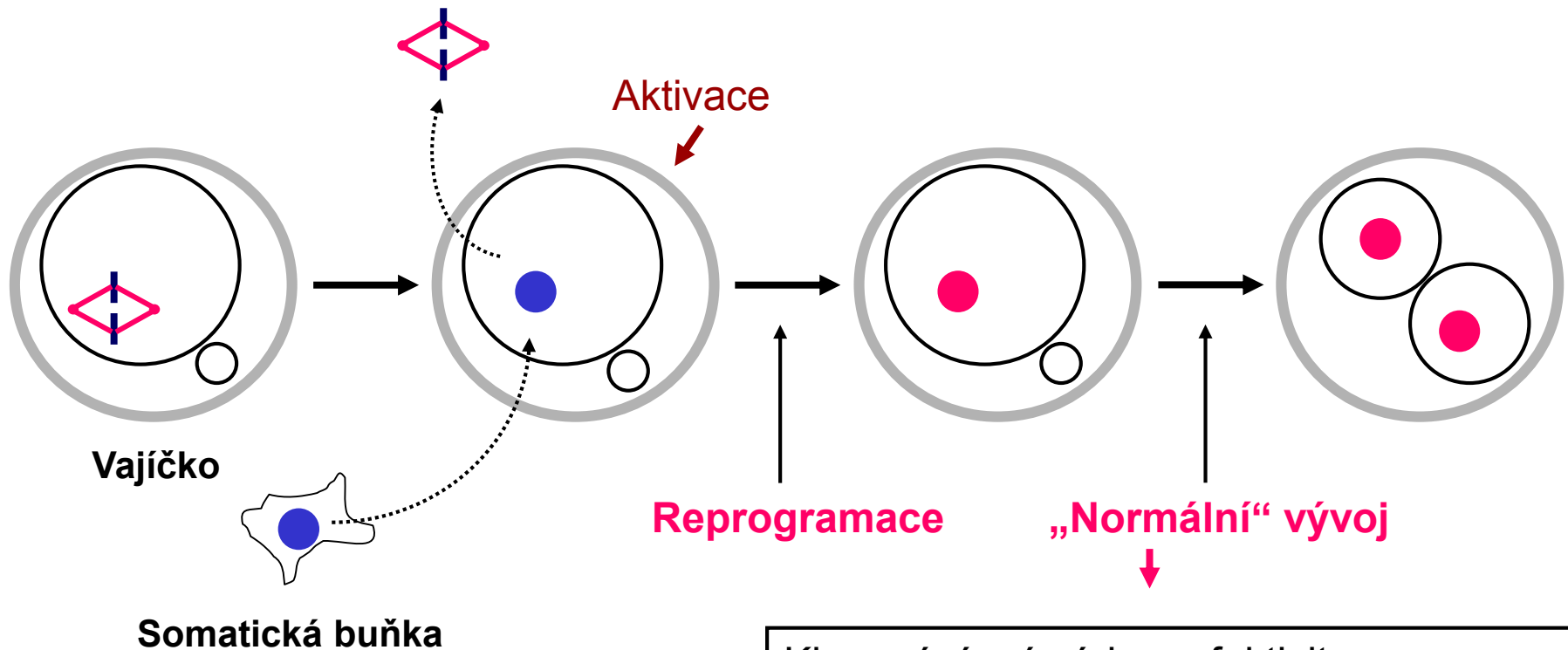
Nové transkripty určující
zcela nový vzor genové
exprese

Je „zodpovědný“ za ustavení stavu totipotence blastomer

&

Představuje fenomén označovaný REPROGRAMACE genomu

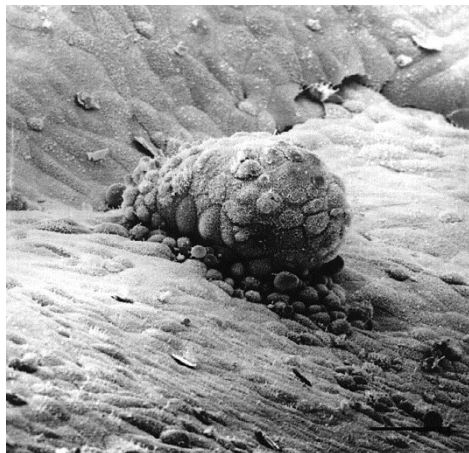
Přenos jádra (klonování) - princip

Klonování má nízkou efektivitu (1-3%)

Reprogramace je pomalá a nejspíš nekompletní (výsledkem je abnormální exprese genů,)

Účinnost reprogramace je závislá na mnoha faktorech (typ somatické buňky, stadium buněčného cyklu, ...)

Implantace blastocysty

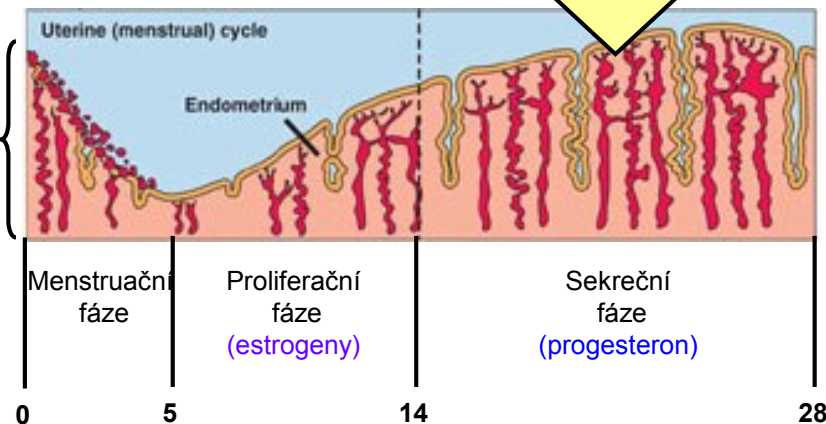
Molekulární hráči

Selektin na trofoblastu + glykoproteiny na epitelu
 Integriny + Laminin, Fibronektin
 IGF1, IGF2, VEGF
 Metaloproteinázy + jejich tkáňové inhibitory

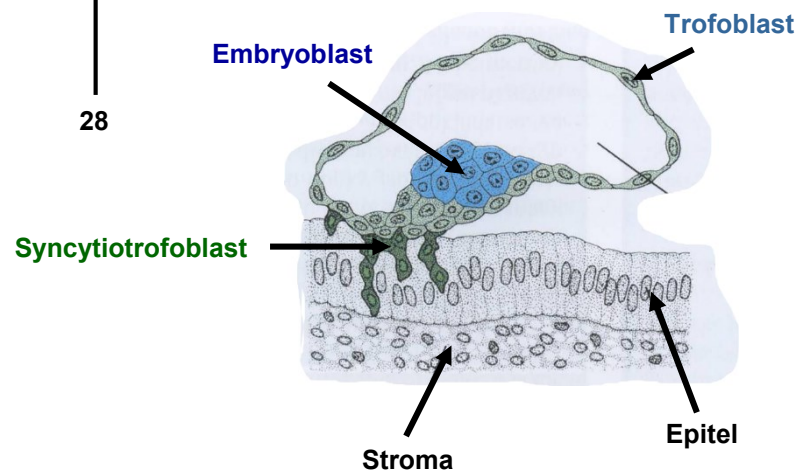
Progesteron
 hCH
 Prostaglandiny

Funkční zóna endometria

kompaktní
 +
 spongiózní
 +
 bazální

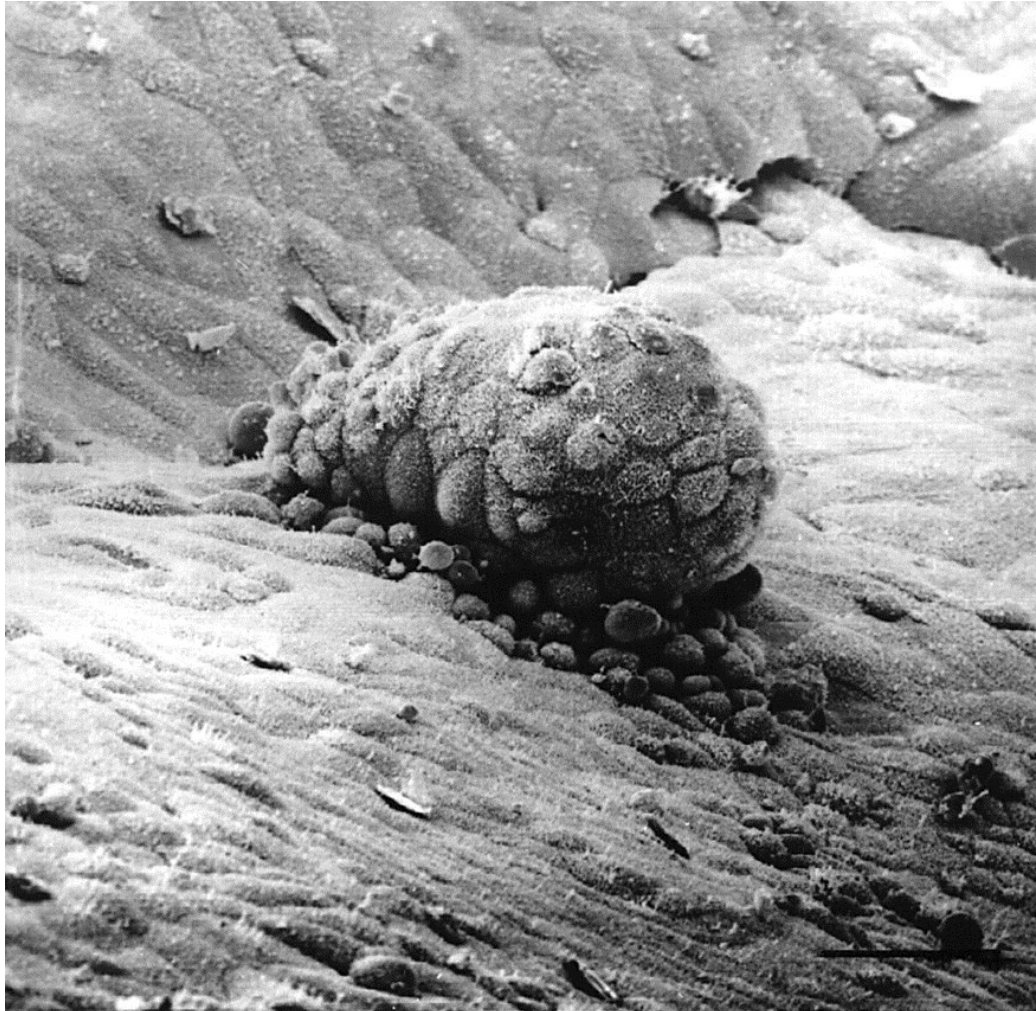

Ovulace
 následovaná
 Oplozením

Implantace blastocysty

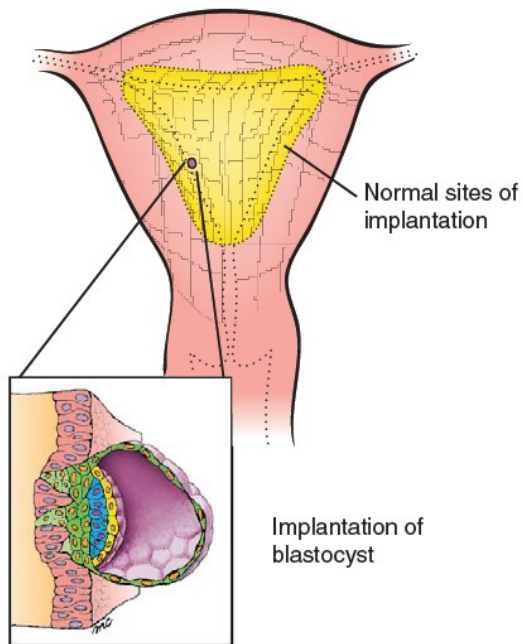

<http://myselfishgenes.blogspot.hu/2013/05/what-happens-to-my-embryos-if-they-do.html>

Implantace blastocysty – místo implantace

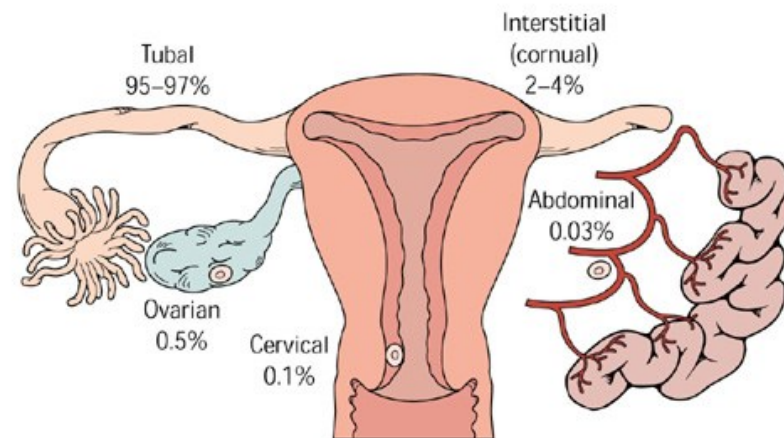
Normální

(zadní, horní a přední stěna dělohy)

Abnormální

(0,25 až 1% implantací)

Implantace – Druhý týden (1)

Ukončení implantace + Další embryonální vývoj

Trofoblast

- Pokračující invaze do endometria
- Destrukce kapilár a žlázek
- Pohlcování apoptotických buněk (Fas/Fas ligand)

Cytotrofoblast

- Mitoticky se dělicí buňky (jedna vrstva)
- Zdroj buněk syncytiotrofoblastu

Syncytiotrofoblast

- Fúzané buňky (nědělicí se, mnohojaderné)
- Produkce hCG (stimuluje CL)

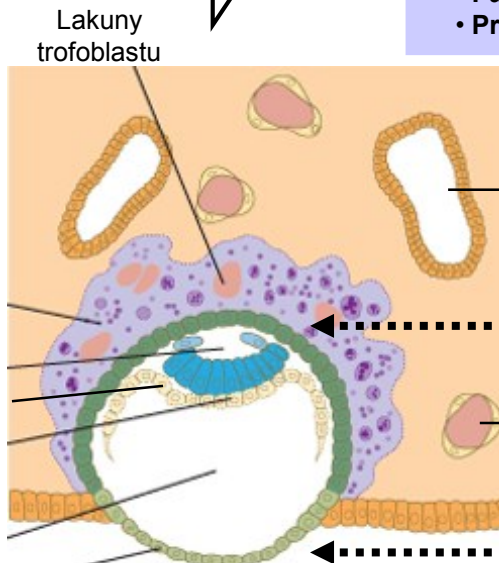
Stav ve dni 8

Syncytiotrofoblast

Amniová dutina
Epiblast
Hypoblast

Blastocoel

Cytotrofoblast

Děložní žláзка

Endometriální
kapilára

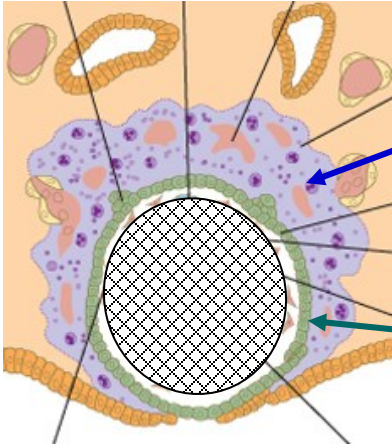
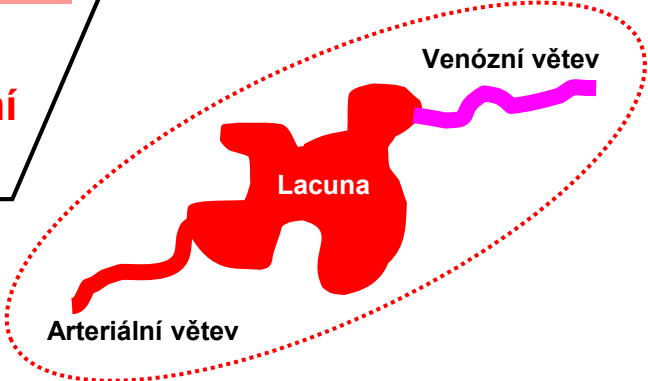
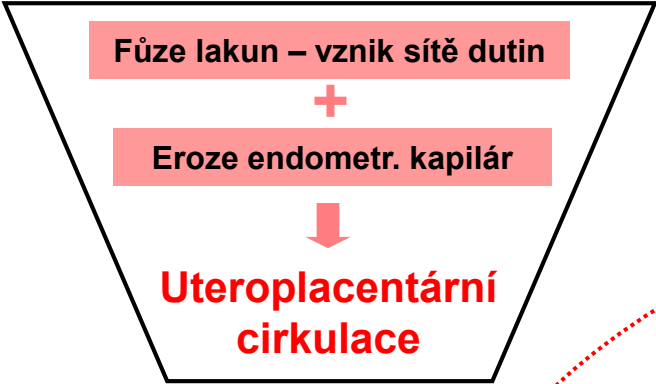
Embryonální pól

Abembryonální pól

Implantace – Druhý týden (2)

Deciduální reakce endometria

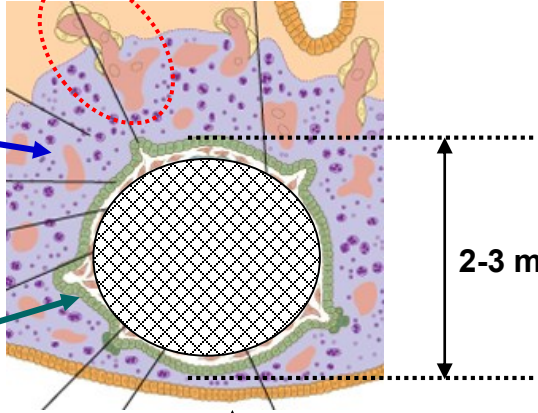
- Rozrůstání kapilár
- Diferenciace fibroblastů, akumulace glykogenu a lipidů

Stav ve dni 10

Syncytiotrofoblast
Houbovitá struktura

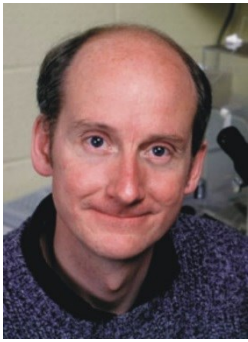
Cytotrofoblast

Stav ve dni 12

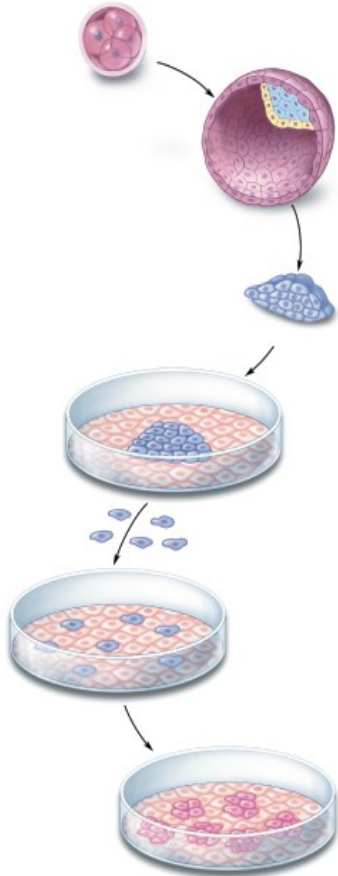
Epitelizace
místa implantace

Lidské embryonální kmenové (hES) buňky

(Thompson et al, 1998)

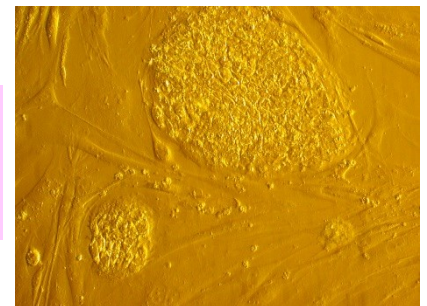
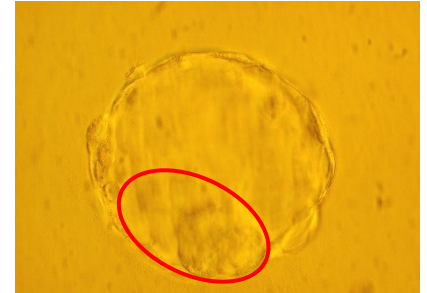

Časné embryo ve stadiu blastocysty

Izolace embryoblastu (ICM - Inner Cell Mass)

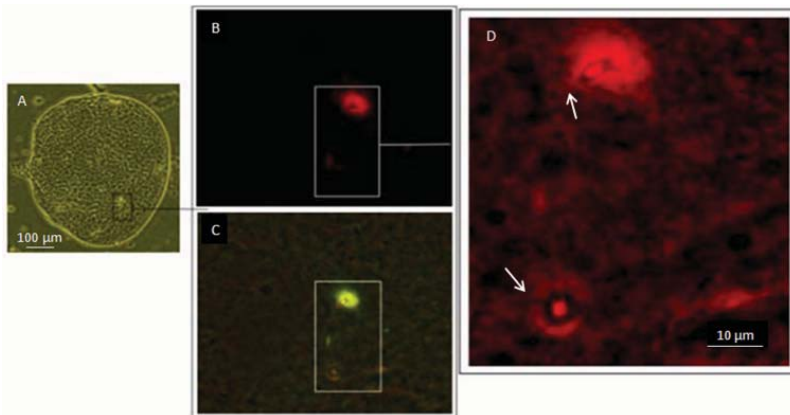
Přenesení izolovaného embryoblastu do
in vitro podmínek (+ podpůrné buňky + FGF-2)

Propagace v kultuře mechanickou či
enzymatickou
disagregací (opakovaným pasážováním)

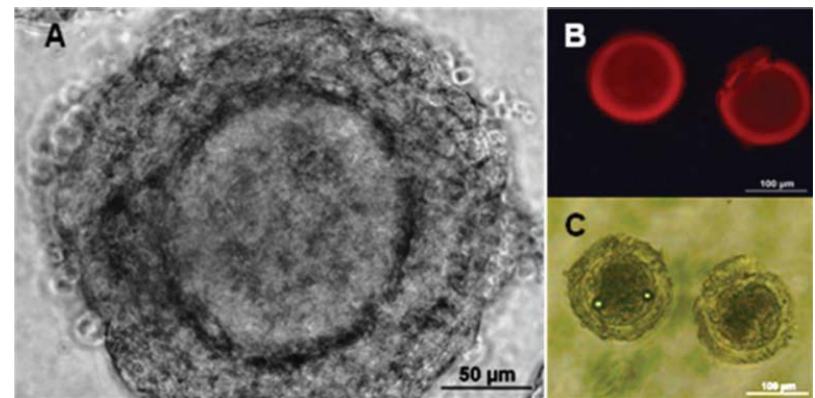

Derivace postmeiotických zárodečných buněk z lidských ES buněk

Prof. Harry Moore, University of Sheffield, 2009

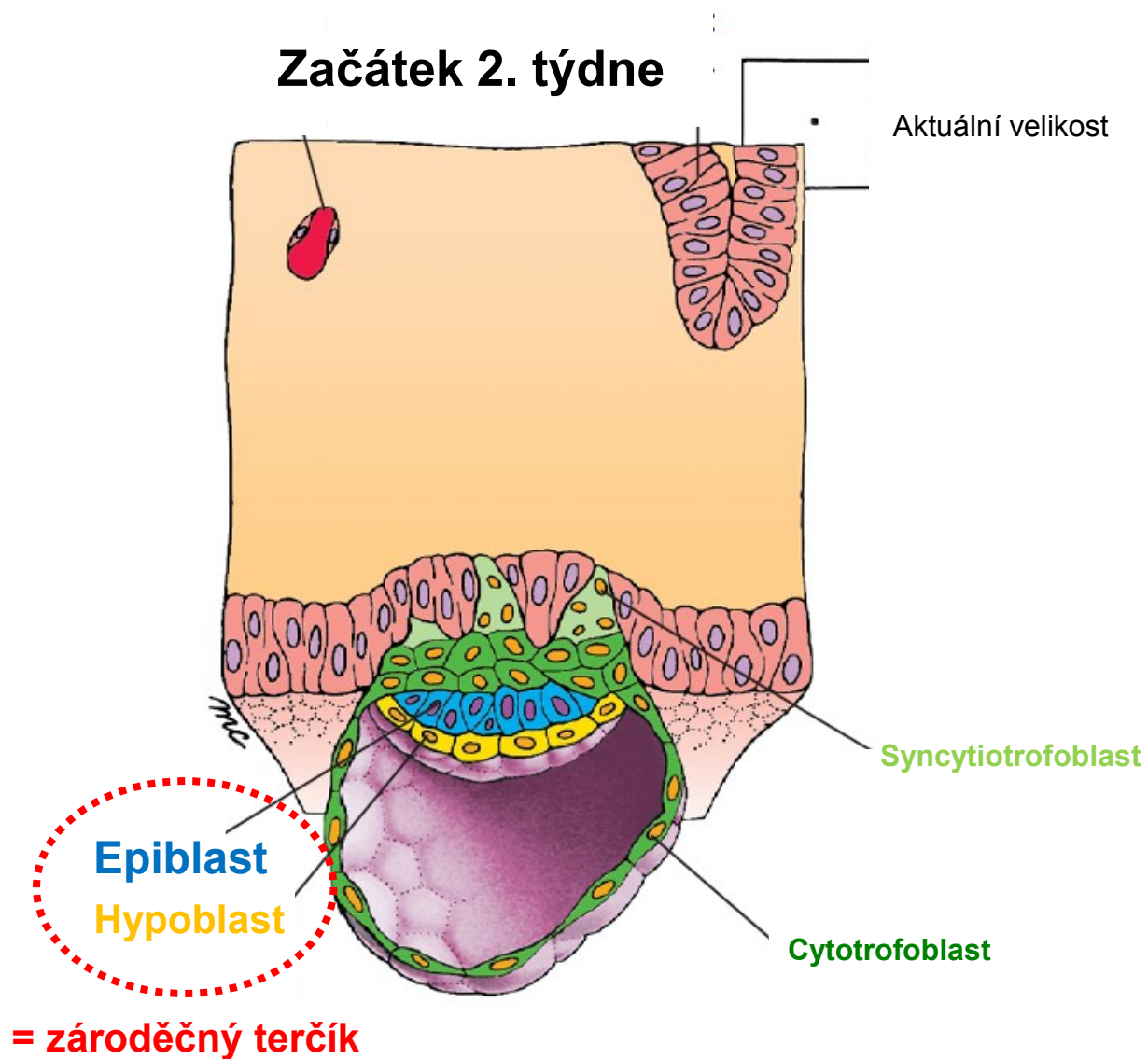

- B) C-KIT
- C) I-97 antigen
- D) Buňky s kondenzovaným chromatinem a náznakem bičíku

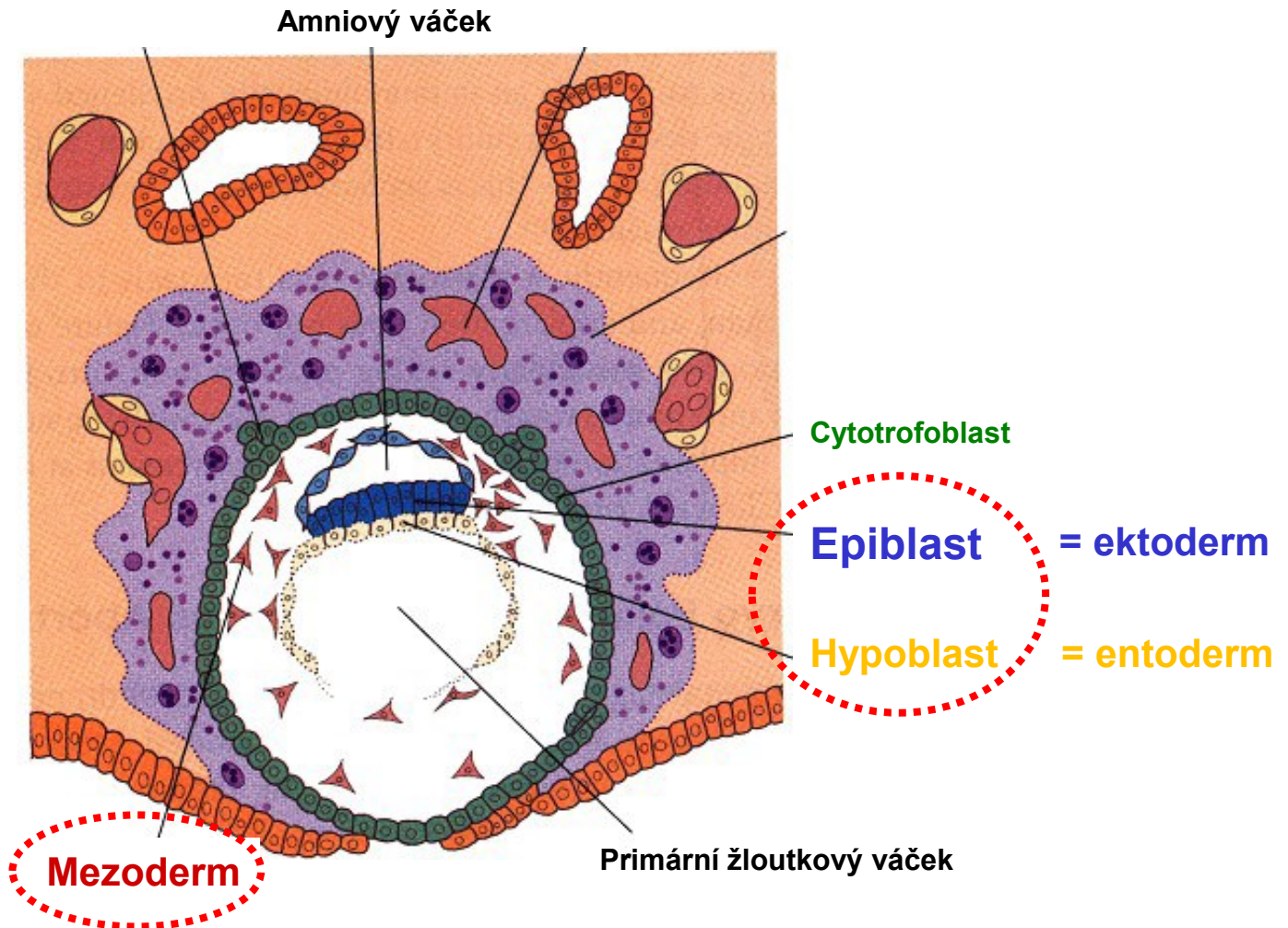
Struktury velmi podobné komplexům oocyt-granulózní buňky (zóna pellucida nevyvinuta)

Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

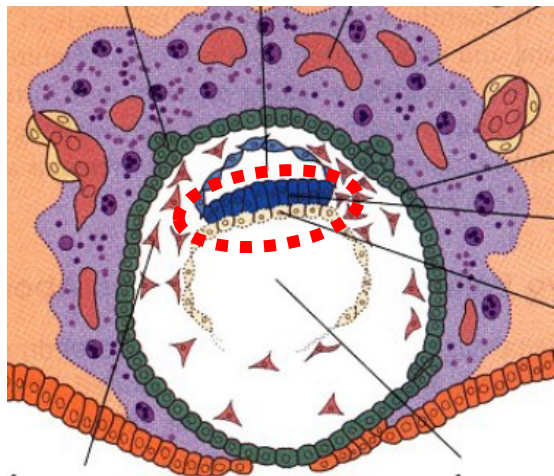
Den 8 až 9

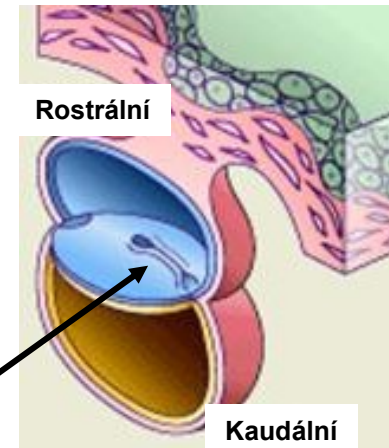
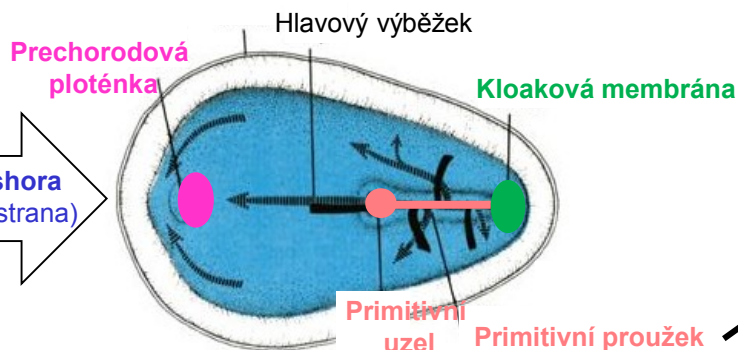
Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

Zárodečný terčik – poprvé cca den 6 až 7

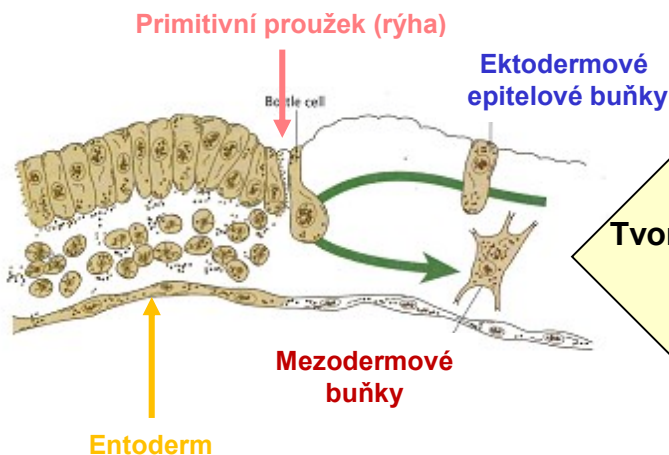

Pohled shora
(dorzální strana)

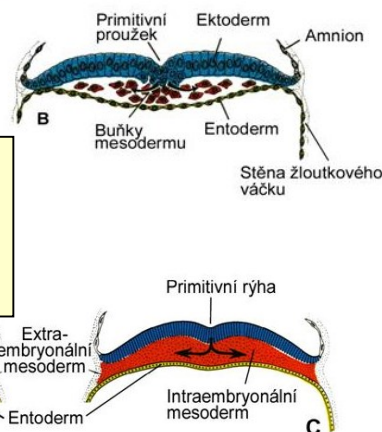
Rostrální ← → Kaudální

Příčný řez

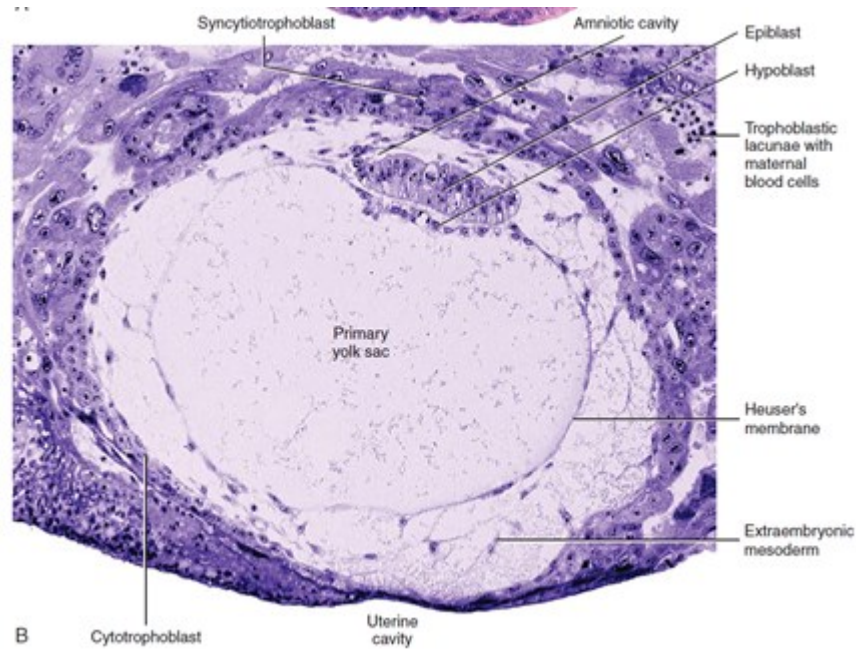
Tvorba a specifiace mezodermu
(zvětšeno)

= epitelo-mezenchymová „transformace“

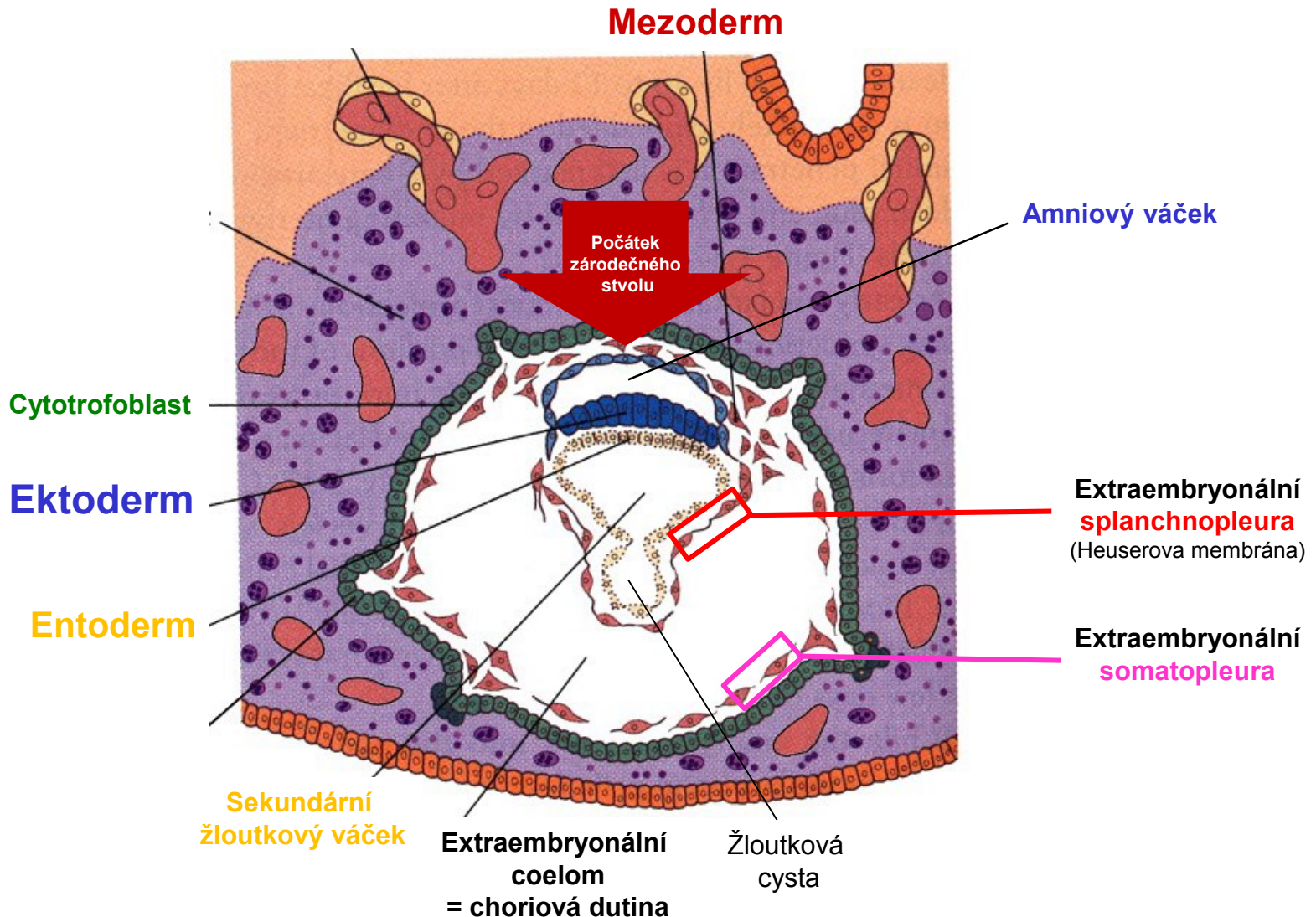
Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

Den 9 – primární žloutkový váček

Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

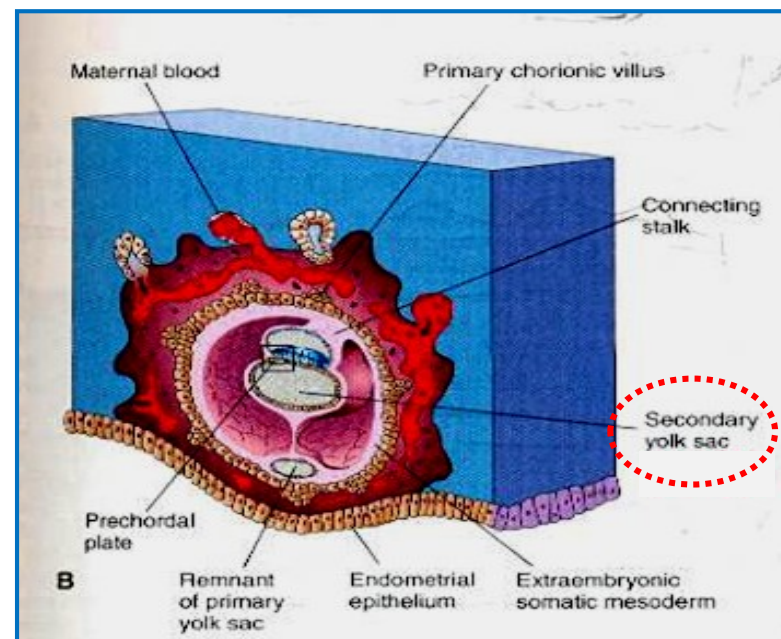
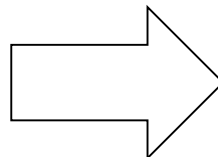
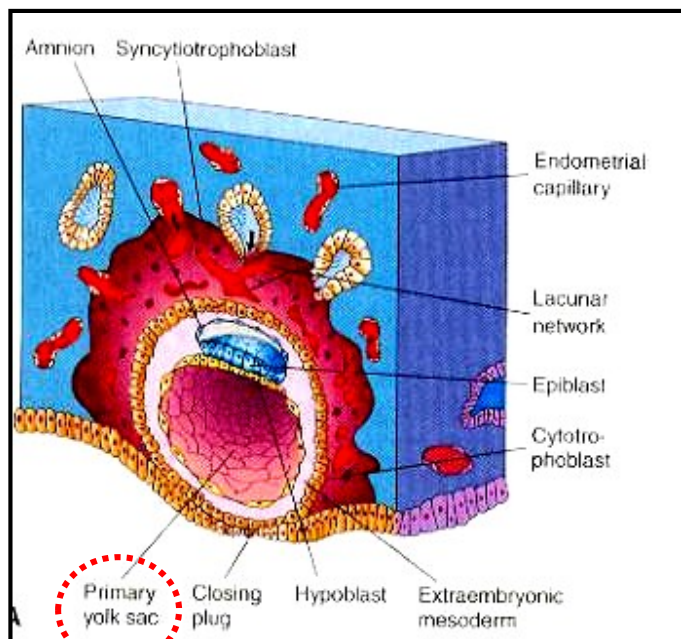
Den 12 - 13

Extraembryonální struktury – žloutkový váček 1

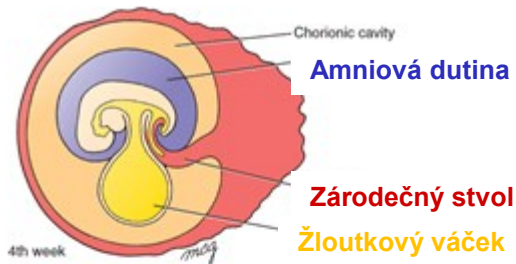
Konec 2. týdne

Stěna žl. váčku = entoderm + mezoderm

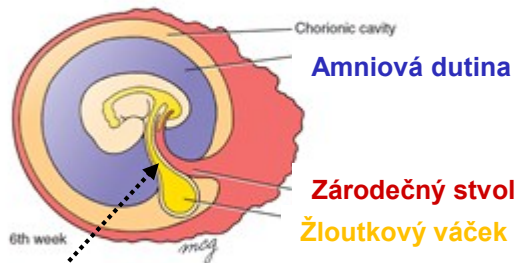
Heuserova membrána

Extraembryonální struktury – žloutkový váček 2

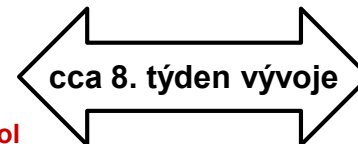
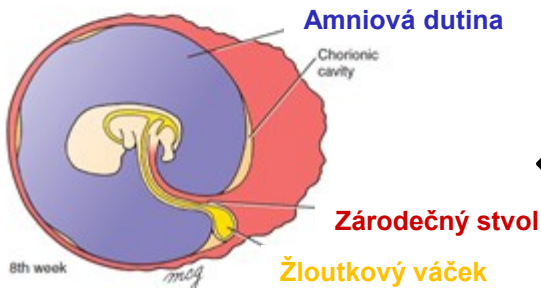

Funkce žloutkového váčku:

- neobsahuje žloutek
- 3. týden – hematopoéza (od. 6. týdne v játrech)
- 3.- 4. týden – PGC
- 4. týden – začlenění do primitivního střeva
- od 6. týdne – oddělení od střeva – obliterace
- abnormální perzistence - Meckelovo divertikulum

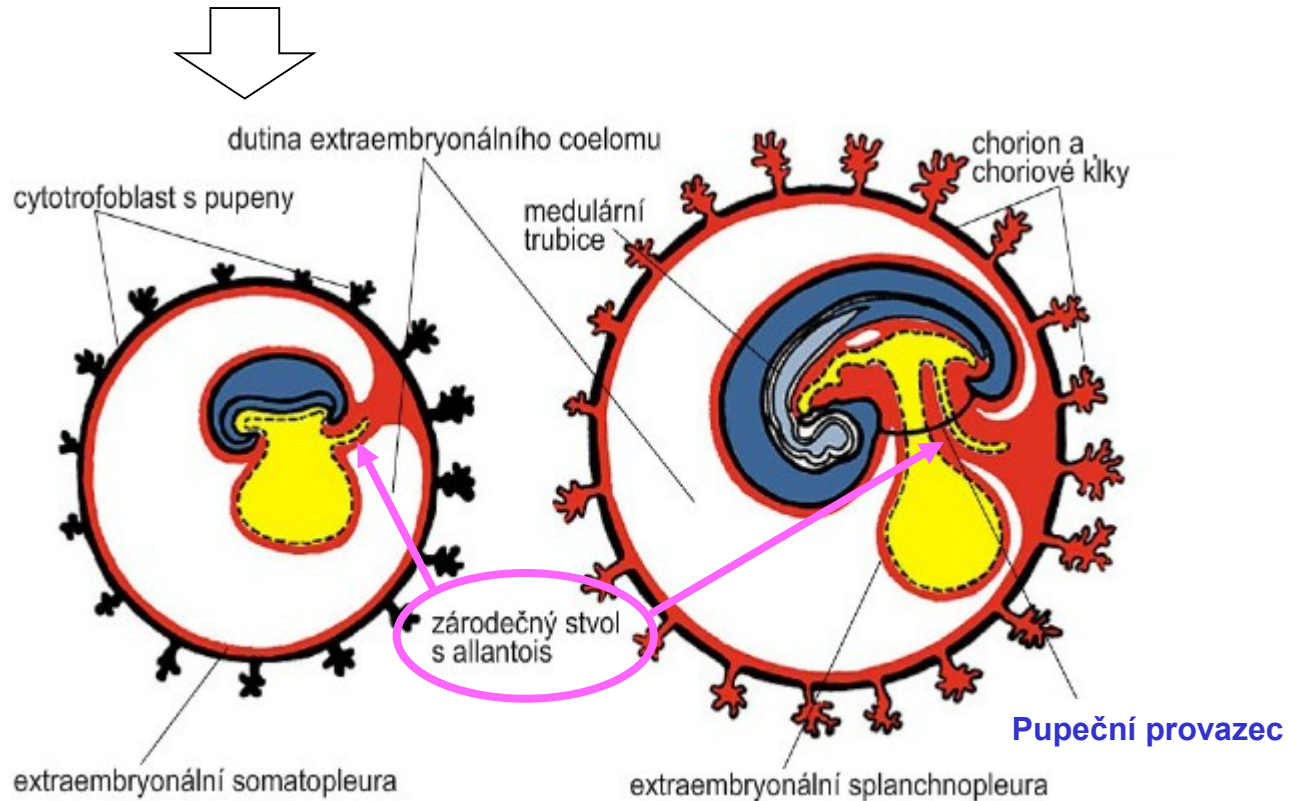

Ductus omphaloentericus

Extraembryonální struktury – alantois

Začátek 3. týdne vývoje - výchlípka kaudální stěny žlutkového váčku

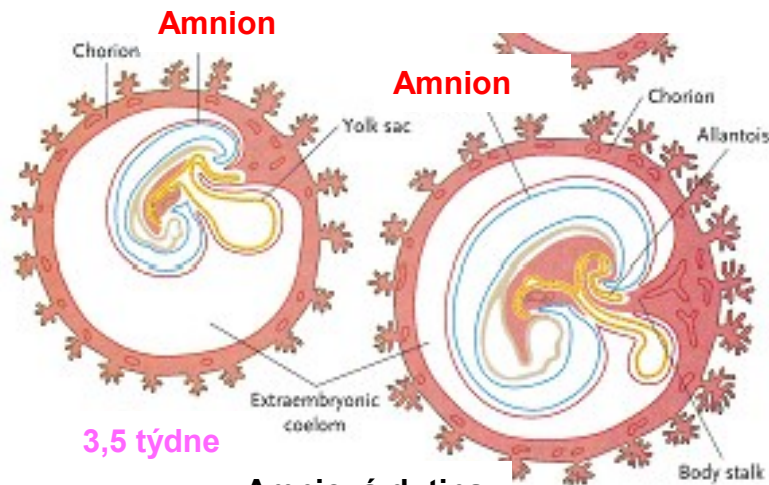

Funkce lantois:

- u člověka rudimentární struktura
- cévy alantois – **umbilikální žíly a tepny**
- 2. měsíc – extramembryonální část degeneruje
- 3. měsíc – intraembryonální část – urachus (spoj s močovým měchýřem)

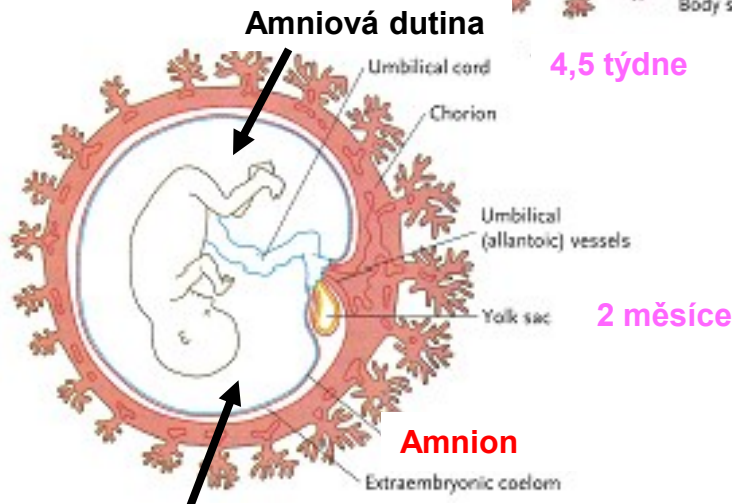
Extraembryonální struktury – amnion (vnitřní plodový obal)

tenký, transparentní = plochý jednovrstvý ektodermový epitel + extraembryonální mezoderm (somatopleura)

3,5 týdne

4,5 týdne

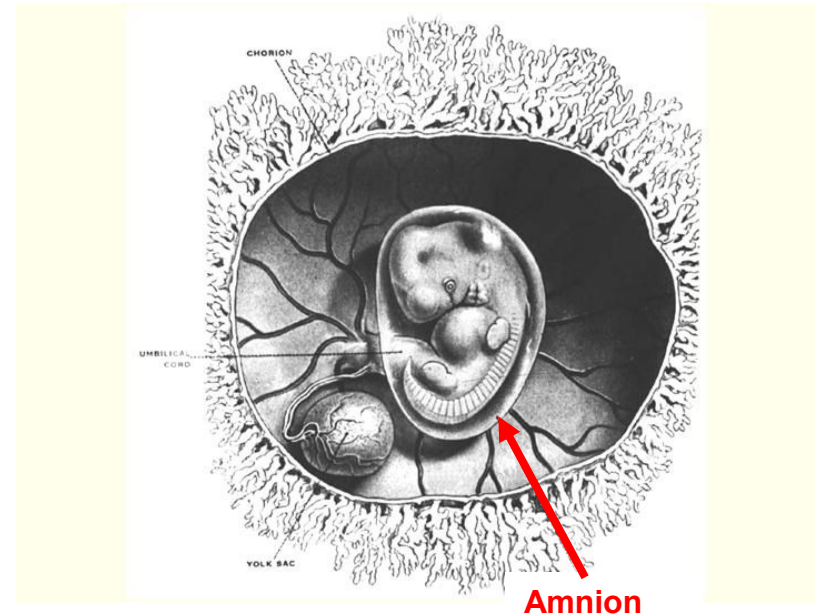
Amniová dutina

2 měsíce

Amnion

Amniová dutina

(amniová tekutina = plodová voda)

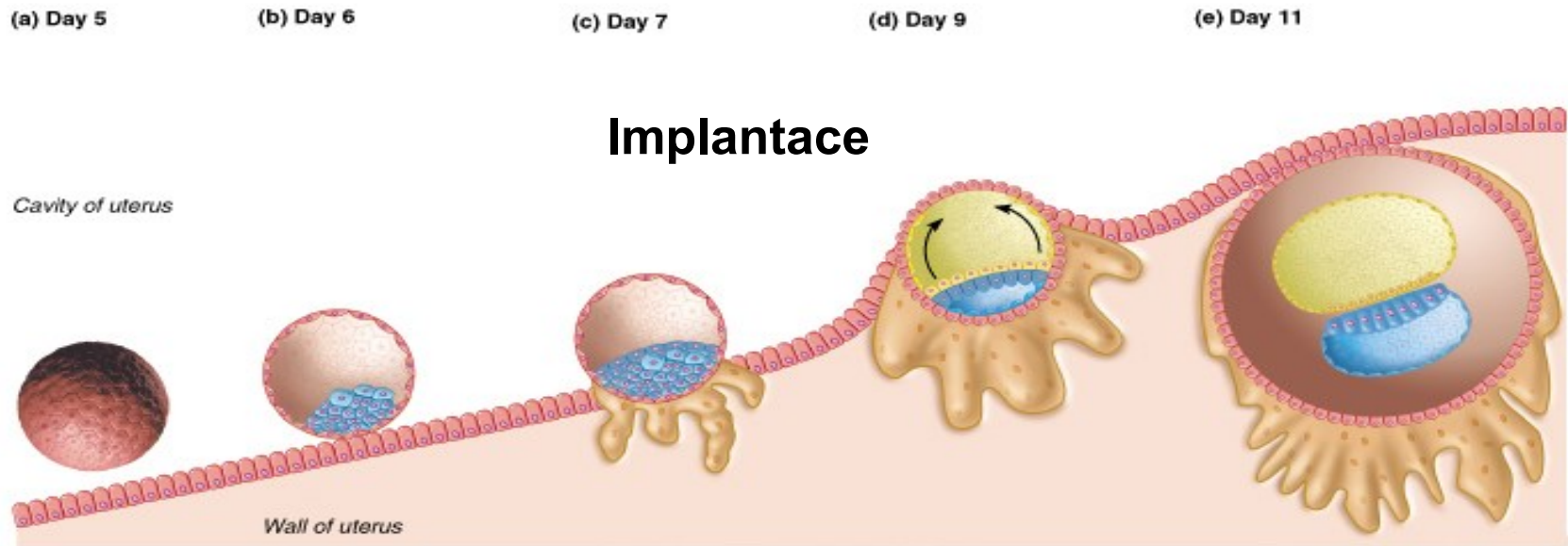
Amnion

Amniová tekutina:

- 99% voda; 800 až 1000 ml poslední měsíc gravidity
- zdroj = difúze z endometria přes amniochorion
- zdroj = přestup přes placentu
- zdroj = přestup přes kůži plodu
- zdroj = exkrece ledvinami plodu (od 11. týdne)
- velmi rychlý obrát – průchod tělem plodu (trávicí, dýchací)
- funkce – volný pohyb bez adheze (prostor pro symetrický růst)
- funkce – bariéra (teplota, mechanické poškození, infekce)
- funkce – chemická homeostáza

Extraembryonální struktury – chorion (zevní plodový obal)

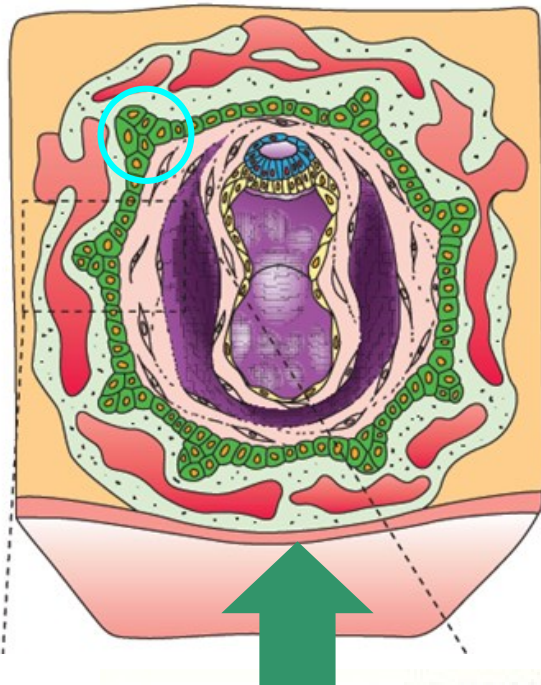
Copyright © Pearson Education, Inc., publishing as Benjamin Cummings.

Syncytiotrofoblast invaduje
do okolního stromatu

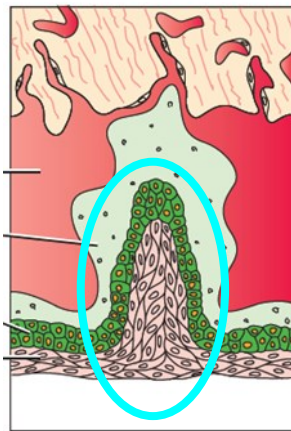

Extraembryonální struktury – chorion - choriové klky

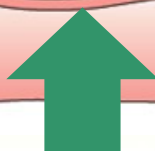
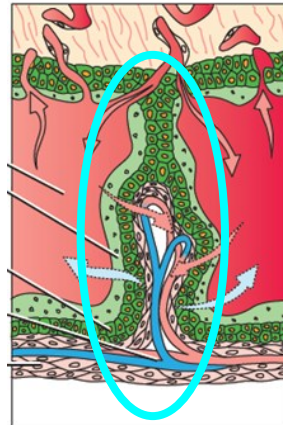
Den 11 až 13

Den 16

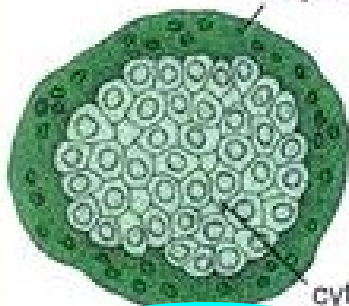
Konec 3. týdne

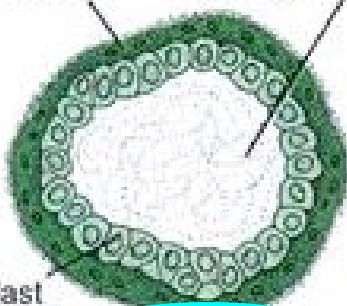
syncytiotrofoblast

mesodermové centrum

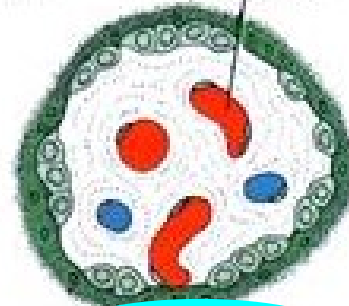
krevní cévy

A primární klk

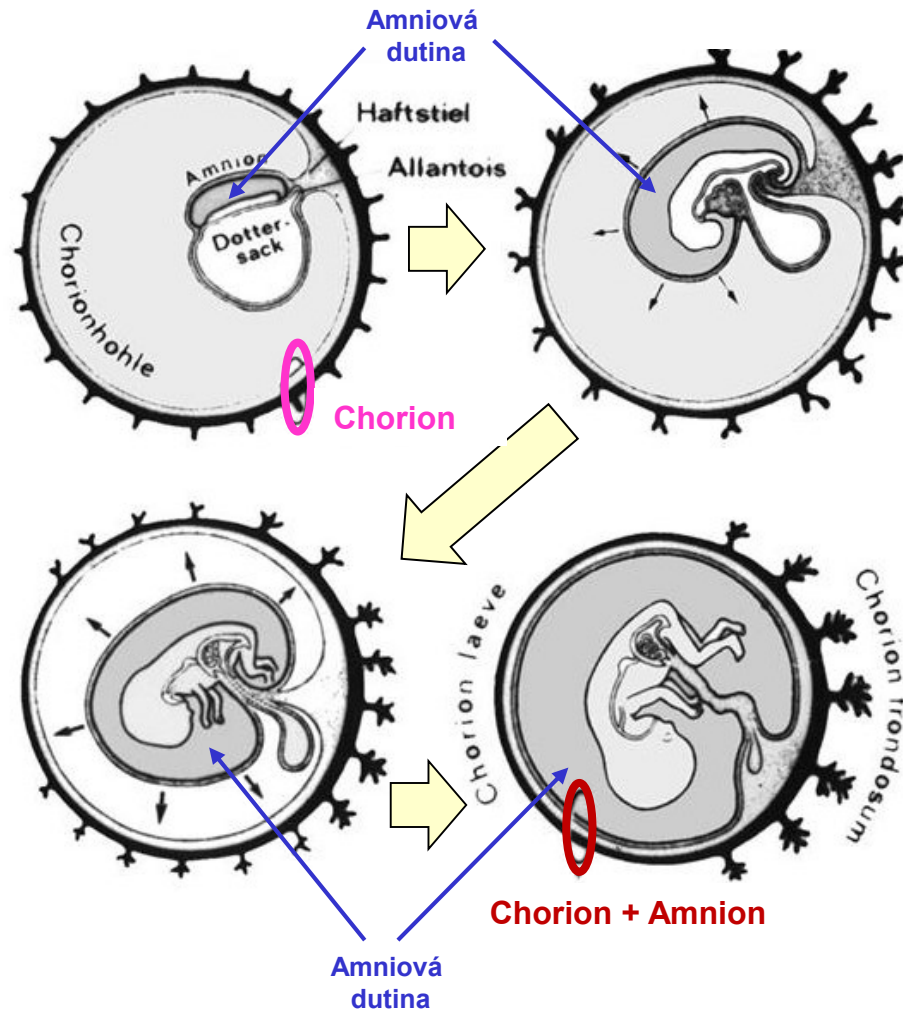

B sekundární klk

C terciární klk

Extraembryonální struktury – chorion + expanze amnia

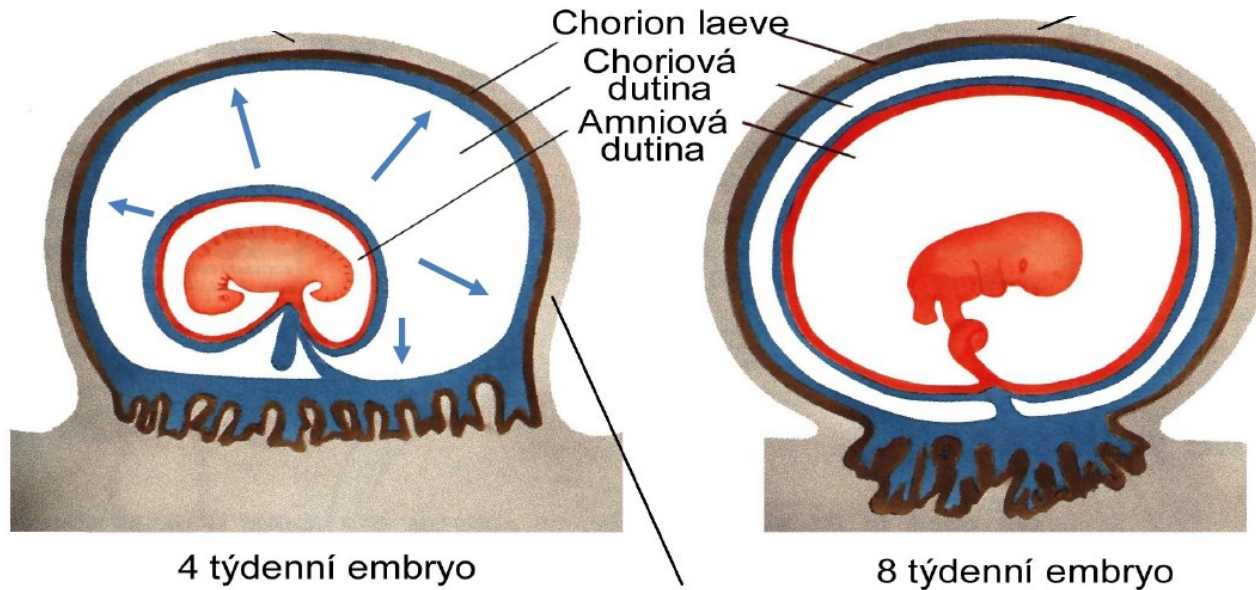

Extraembryonální struktury – růst amnia a choria

CHORION = cytotrofoblast + mezoderm (ex.)

AMNION = mezoderm (ex.) + ektoderm

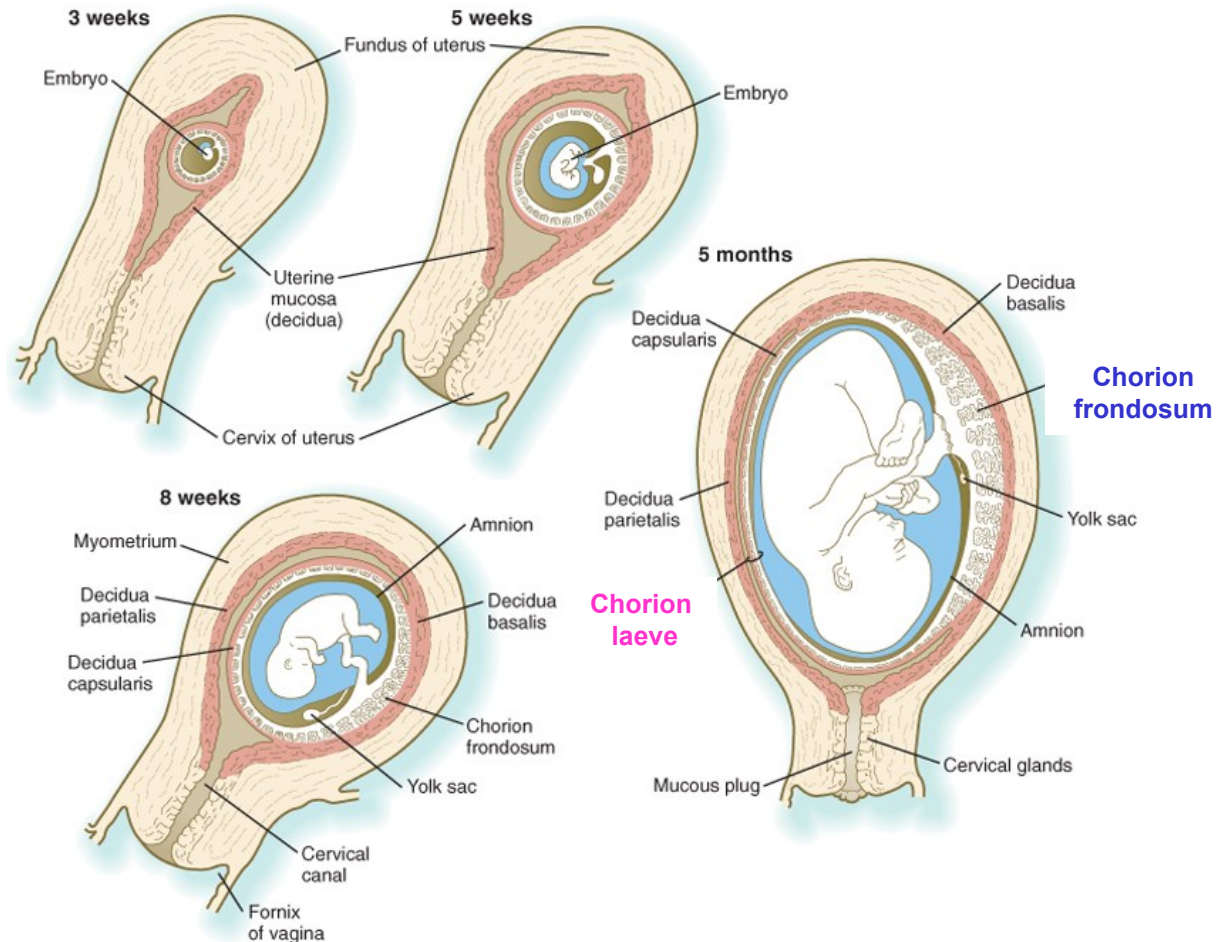
RŮST AMNIOVÉ A CHORIOVÉ DUTINY

Extraembryonální struktury – chorion – *frondosum x laeve*

Ch. frondosum – křkaté

Ch. laeve - hladké

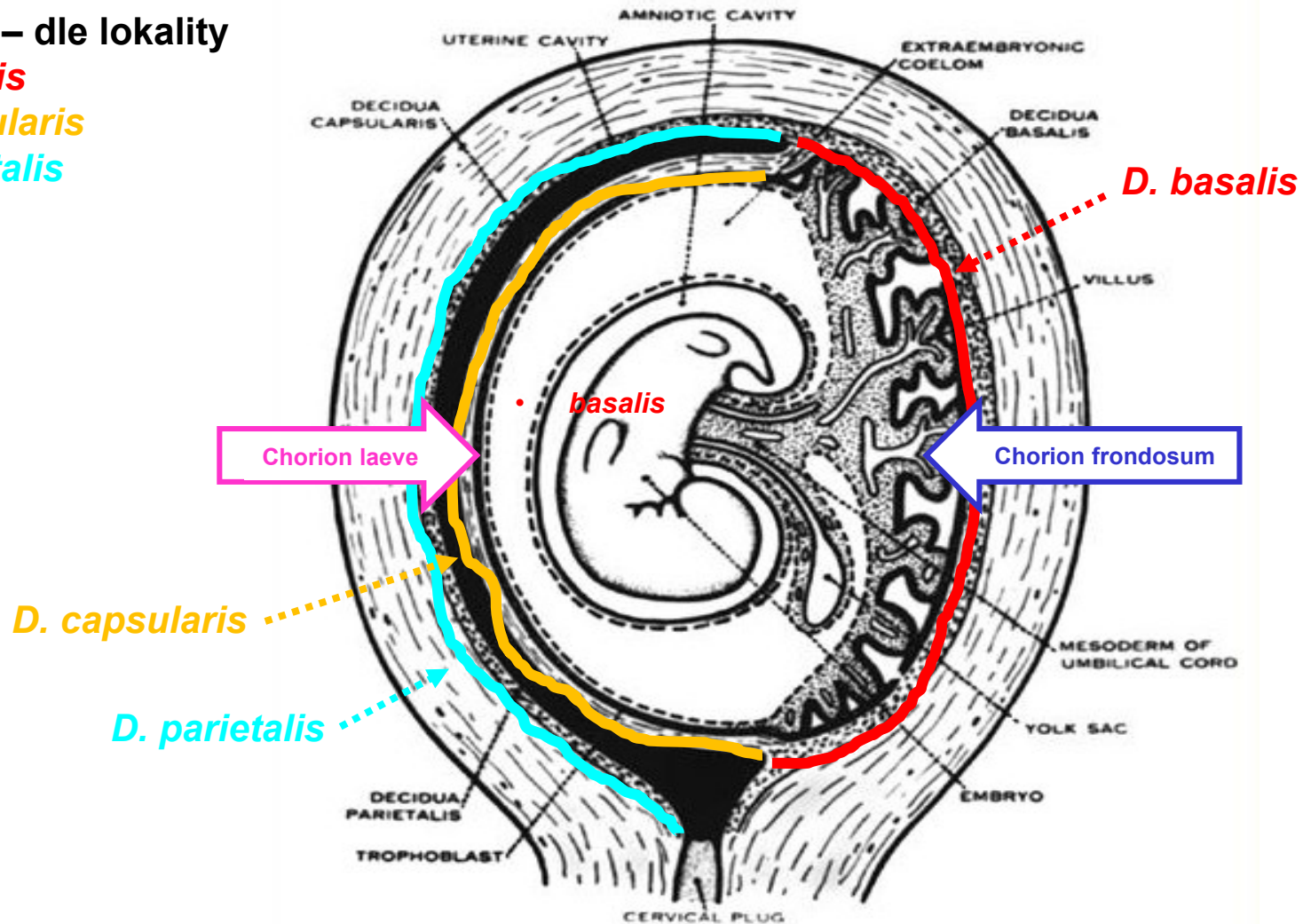

Extraembryonální struktury – chorion – decidua

Decidua – dle lokality

- *basalis*
- *capsularis*
- *parietalis*

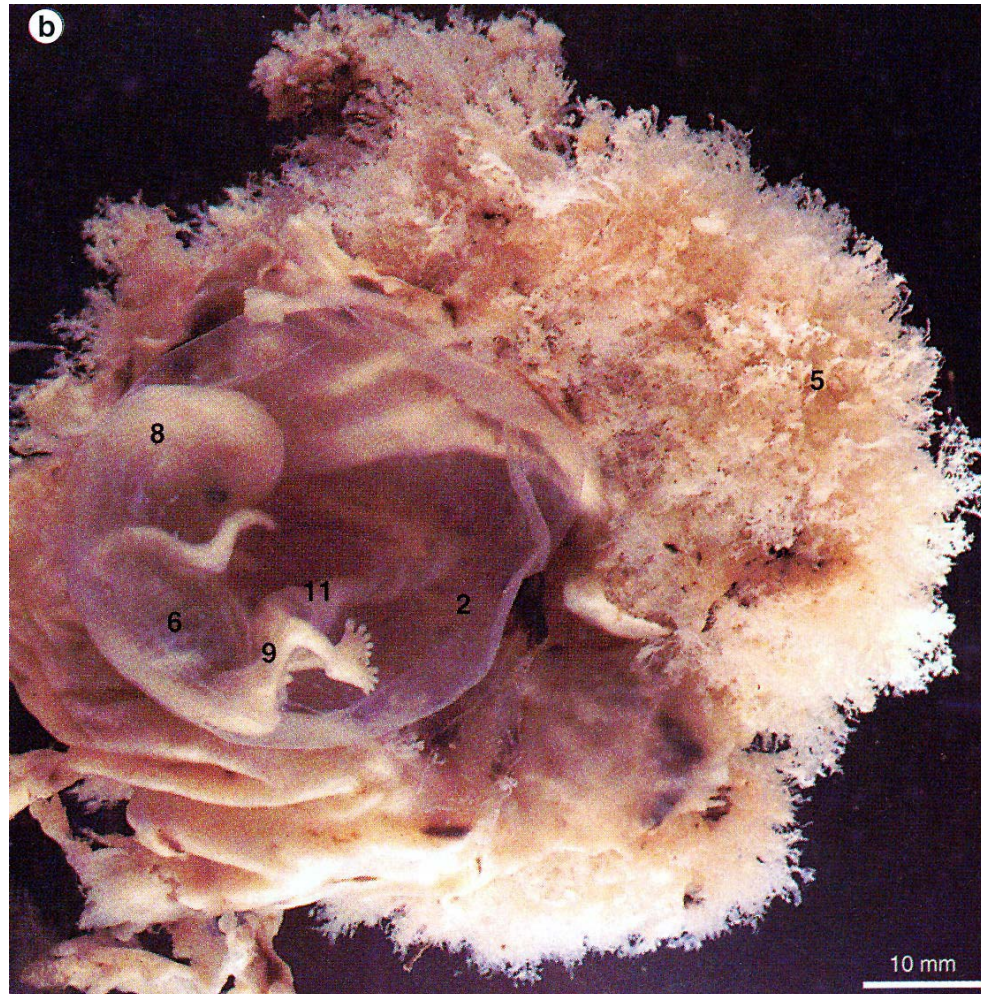

Decidua basalis – mezi embryem a myometriem

Decidua capsularis – mezi embryem a děložní dutinou (postupně se ztenčuje)

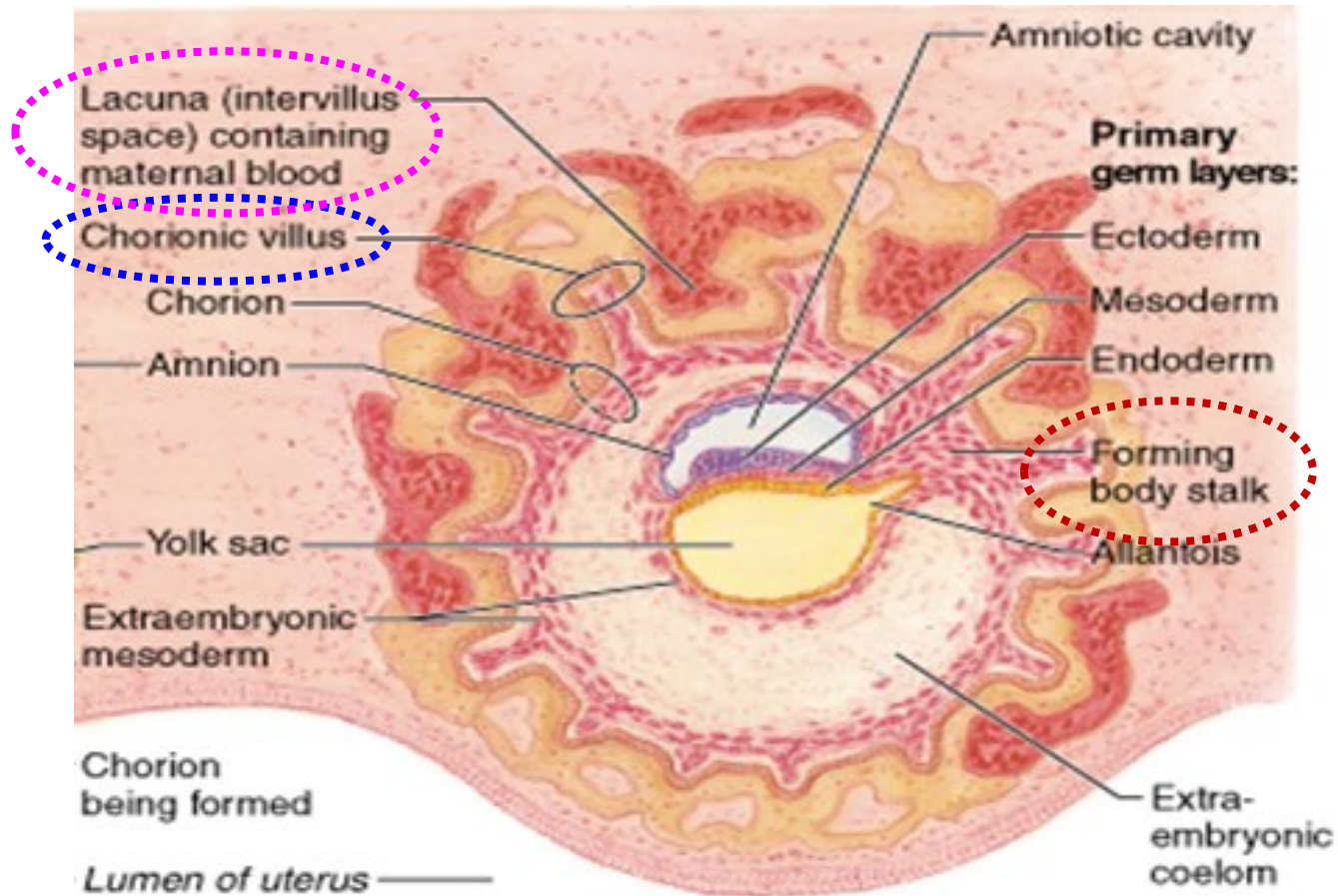
Decidua parietalis – protilehá stěna děložní dutiny

Extraembryonální struktury – chorion – decidua

Extraembryonální struktury – chorion – placenta

(c) 16-day embryo

Choriové klky – prstovité výběžky embryonální tkáně, které přicházejí do kontaktu s krvácejícím endometriem

Deciduální buňky – fibroblasty endometria (velké, kubické, velmi aktivní proteosyntéza)

Placenta – silný disk tvořený choriovými klky a deciduálními buňkami (vytvořena na začátku 4. měsíce)

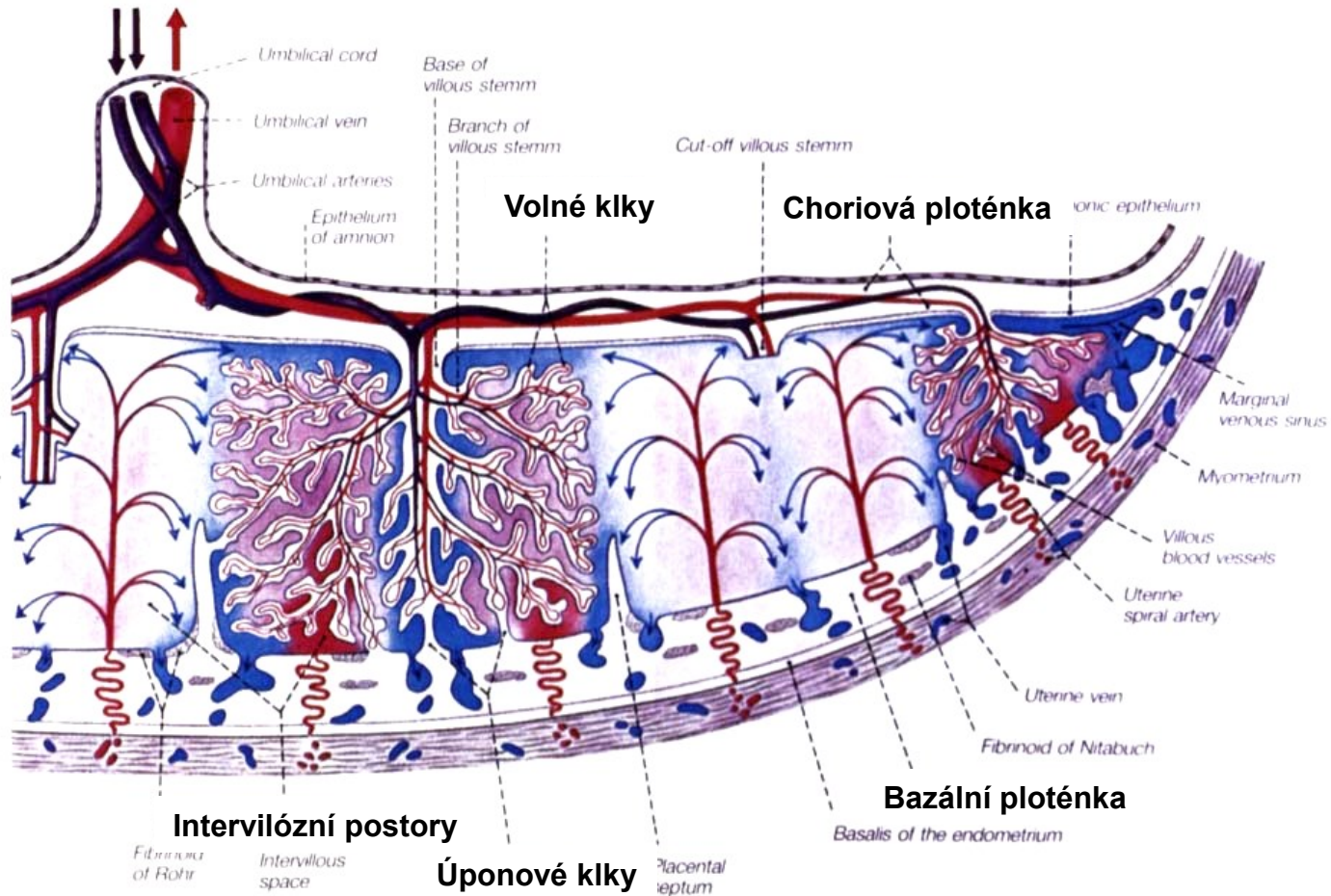
diskovitá
15 – 20 cm
400 – 600 g

Placenta

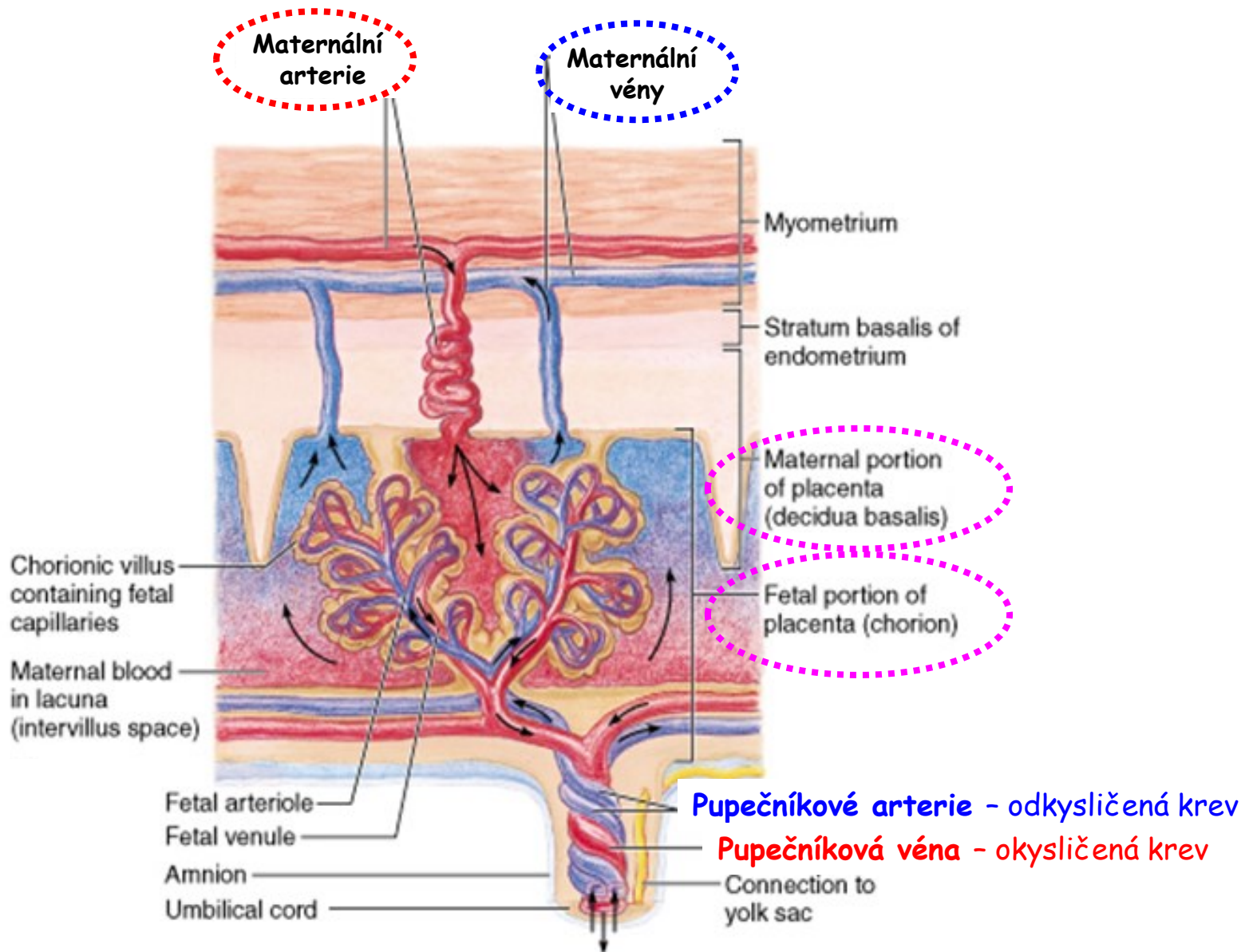
Discoidalis + Hemochorialis

- **pars fetalis** – choriová ploténka, choriové klky (úponové, volné = terminální)
- **pars materna** – decidua basalis
- **intervilózní prostory** – vznikají postupnou expanzí lakun

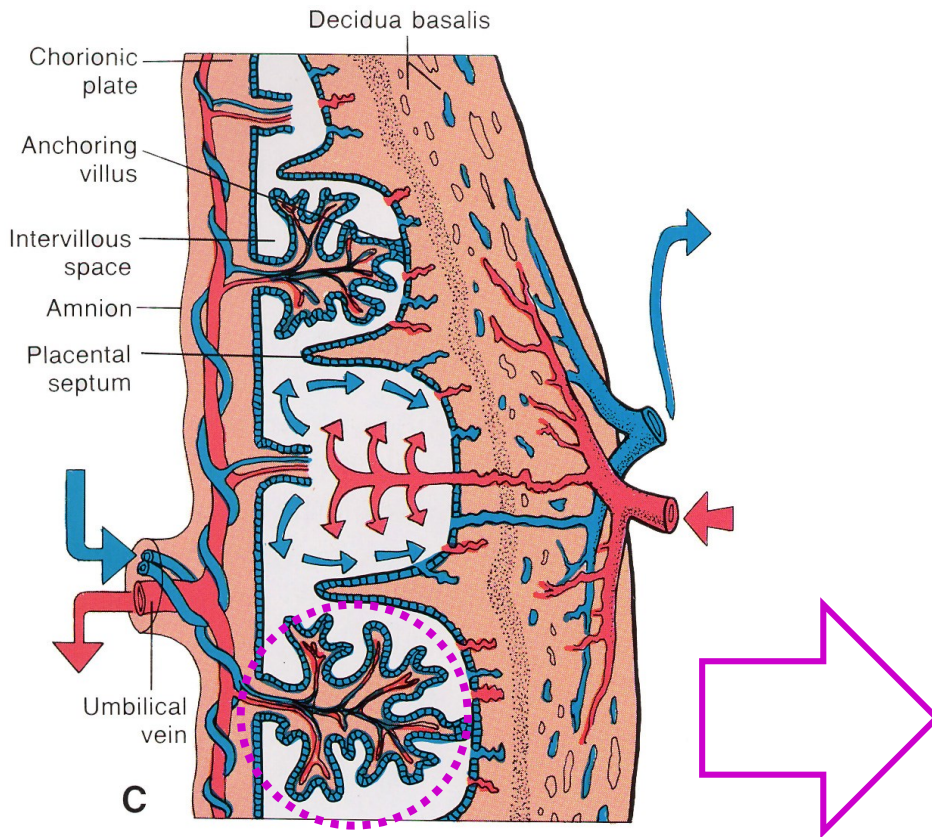

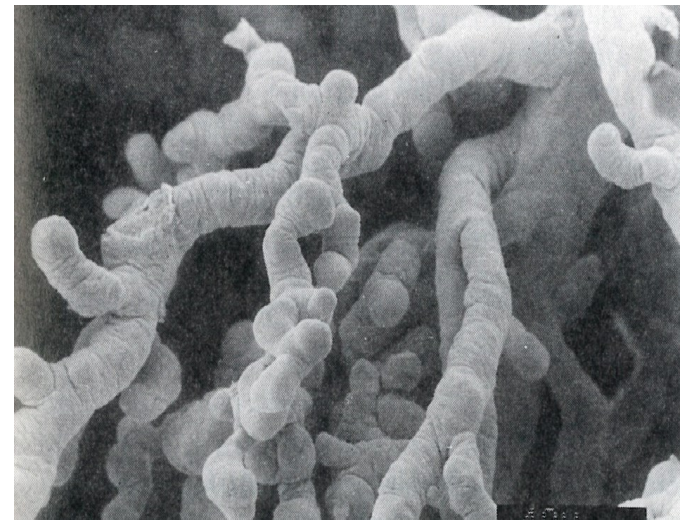
Placenta – cirkulace krve

Placenta – terminální klky

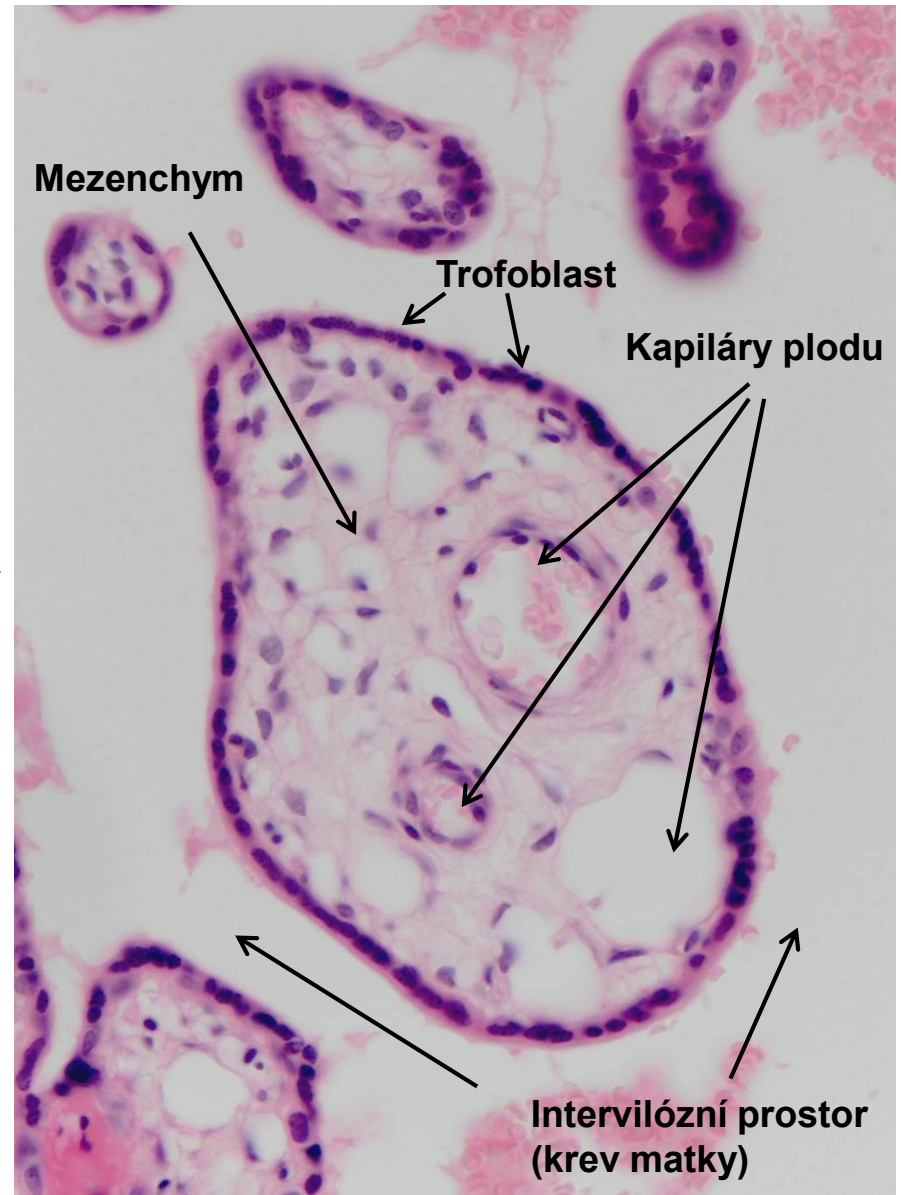
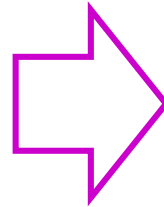
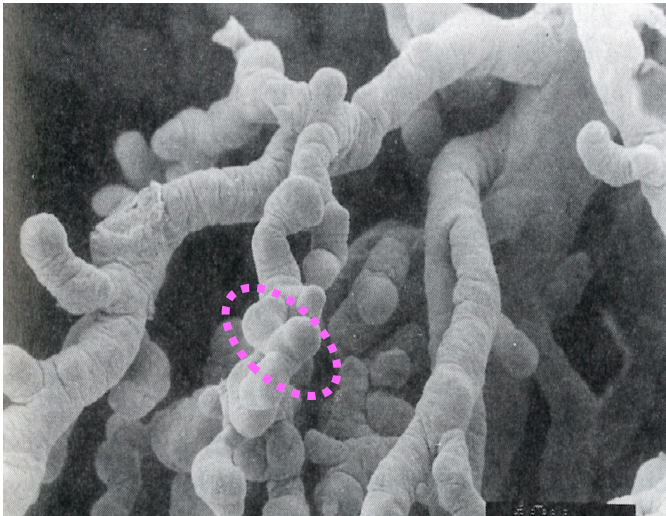
Terminální klky – člověk – konec gravidity

Placenta - fetomaternální bariéra

Terminální klky – člověk – konec gravidity

Bariéra = 5 vrstev

- Endotel kapilár plodu
- Bazální membrána endotelu
- *Mezenchym klku* (extraembr. mezoderm)
- Bazální membrána buněk trofoblastu
- Buňky cyto- a syncytio-trofoblastu

od 5. měsíce cytotrofoblast ztrácí souvislost

Placenta - fetomaternální bariéra

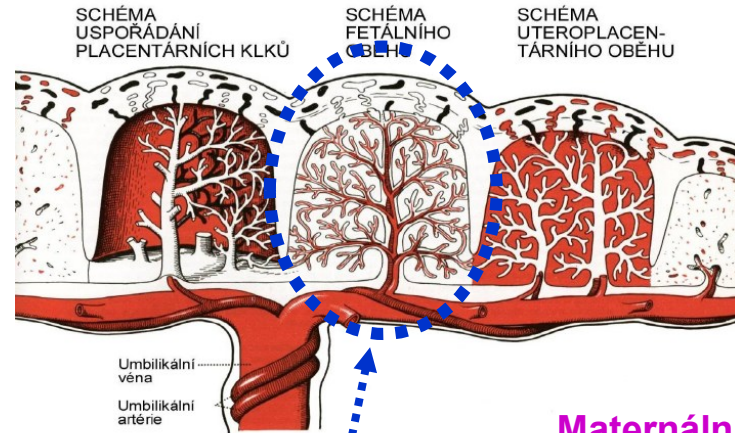
Bariéra = 5 vrstev

- Endotel kapilár plodu
- Bazální membrána endotelu
- *Mezenchym klku* (*extraembr. mezoderm*)
- Bazální membrána buněk trofoblastu
- Buňky cyto- a syncytio-trofoblastu

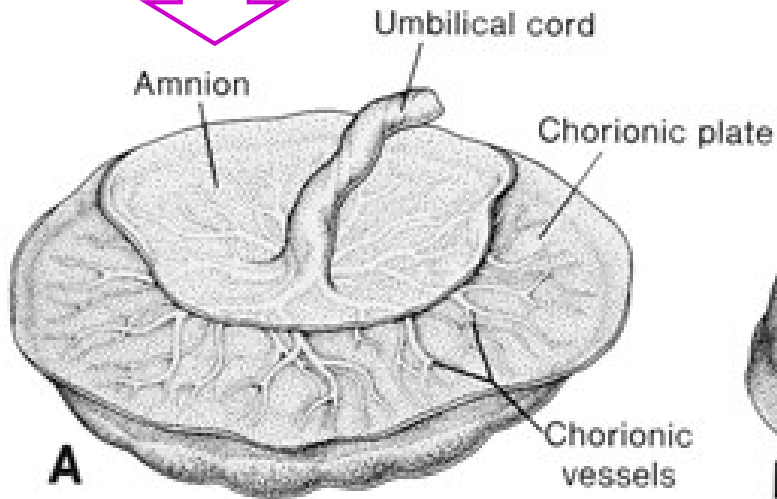
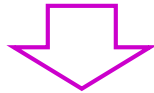
od 5. měsíce cytotrofoblast ztrácí souvislost

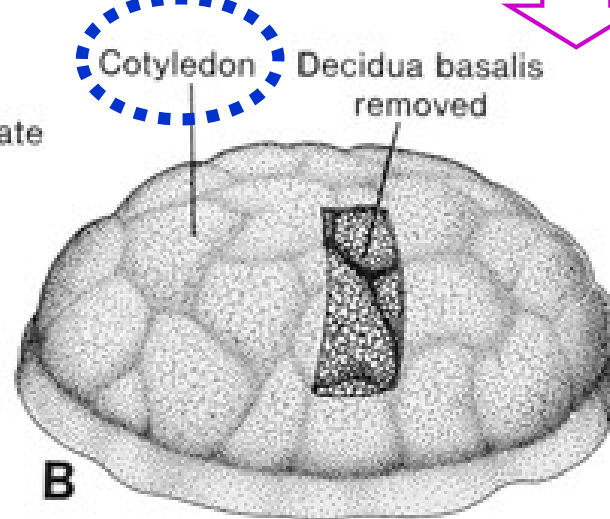
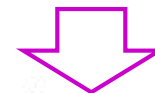
Placenta - kotyledony

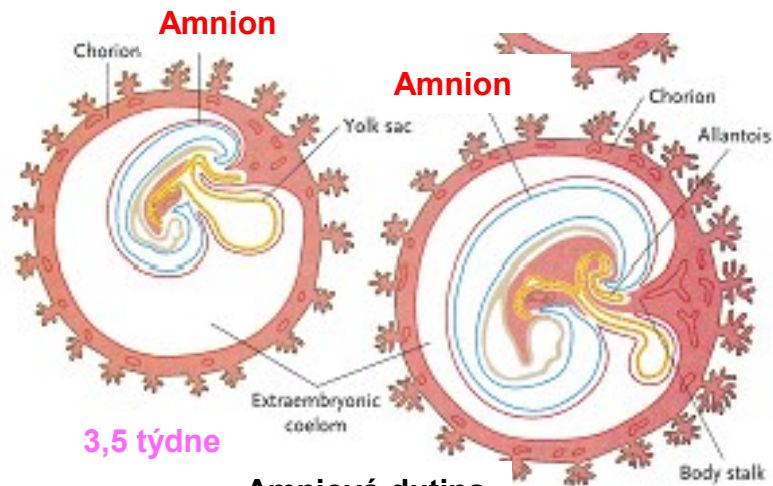
Fetální povrch

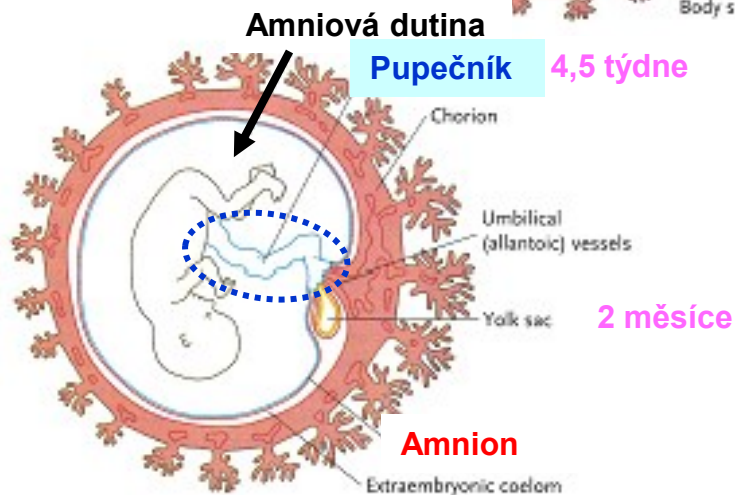
Maternální povrch

Placenta - pupečník

3,5 týdne

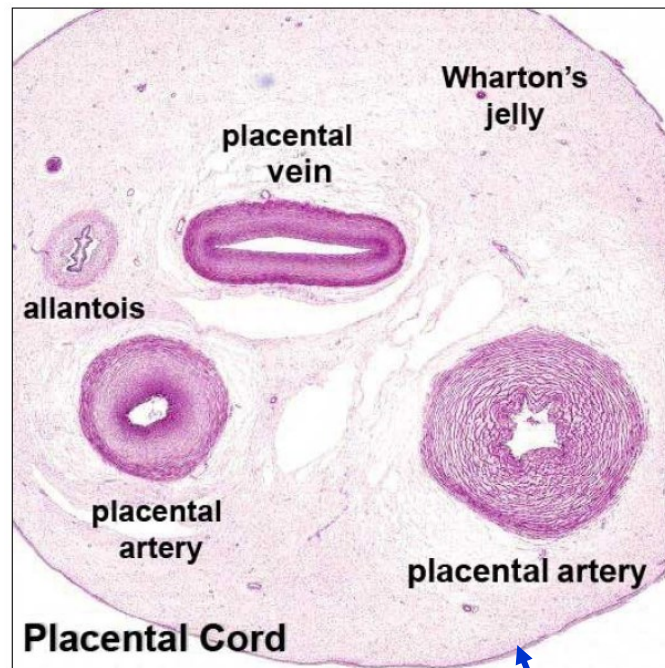
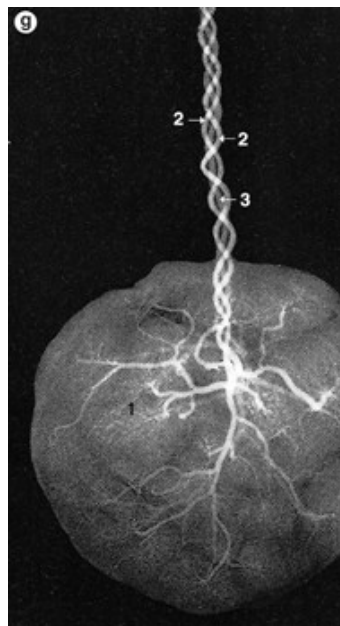

Amniová dutina

Pupečník 4,5 týdne

2 měsíce

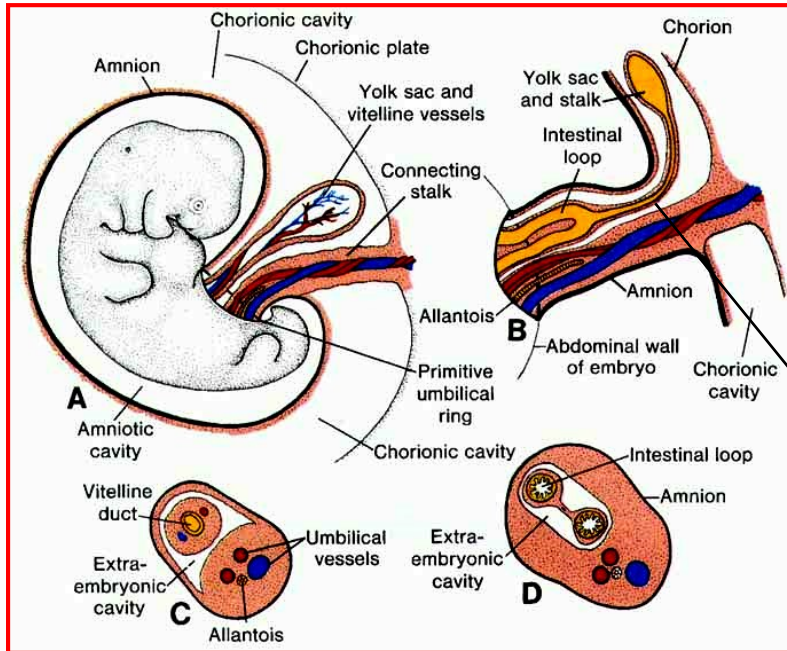
Amniová dutina
(amniová tekutina = plodová voda)

Ektoderm amnia

- průměr 1,5 až 2 cm
- délka 50 až 60 cm
- 1x vena + 2x arterie (spirálovitý průběh)
- Whartonův rosol – řídké vazivo

Placenta - pupečník

1-Connecting stalk:

Allantois

Umbilical vessels (two arteries & one vein), they all embedded in

Wharton's jelly (extra embryonic mesoderm)

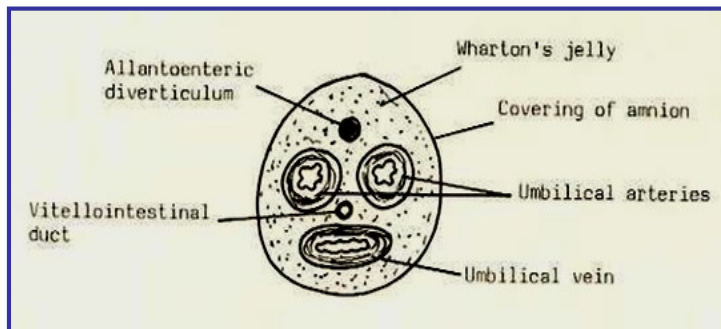
2-Yolk stalk (Vitello-intestinal duct):

(Ductus omphaloentericus)

A narrow, elongated duct which connects gut to yolk sac

It contains **Vitelline Vessels**

(Later on, it is obliterated and the vitelline vessels disappear).

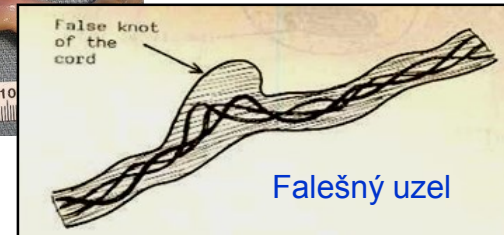
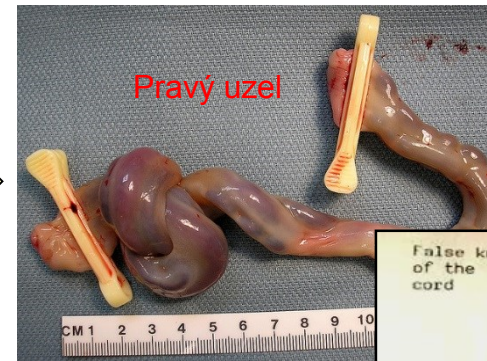

Pupečník - abnormality

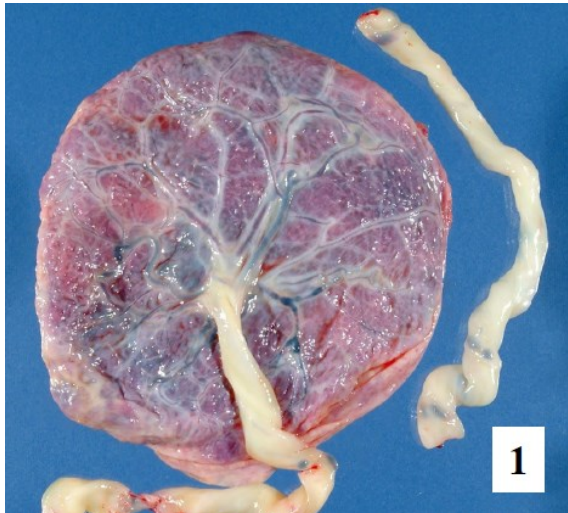
- Krátký pupečník < 40 cm
- Dlouhý pupečník > 60 cm
- Absence jedné arterie – hypotrofie plodu

Pravý uzel
Strangulace plodu
Prolaps pupečníku

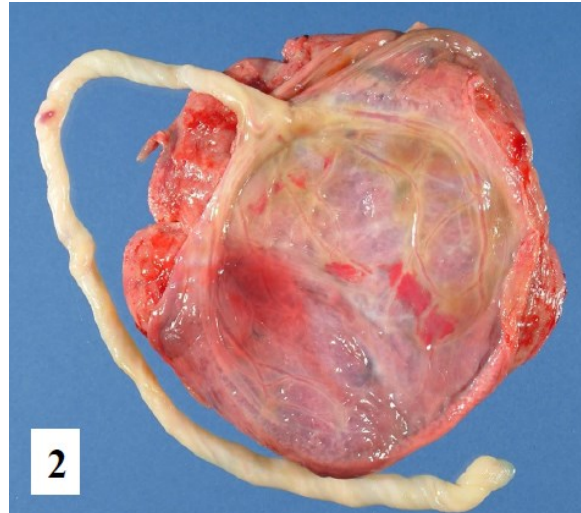

Úpon pupečníku k placentě

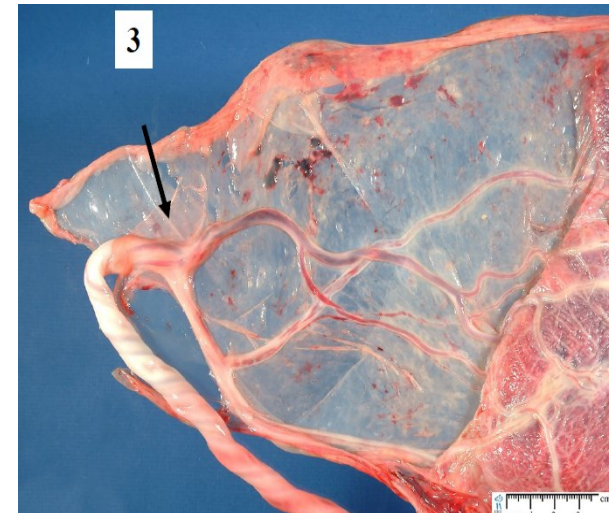
Insertio centralis (normální)

Insertio marginalis

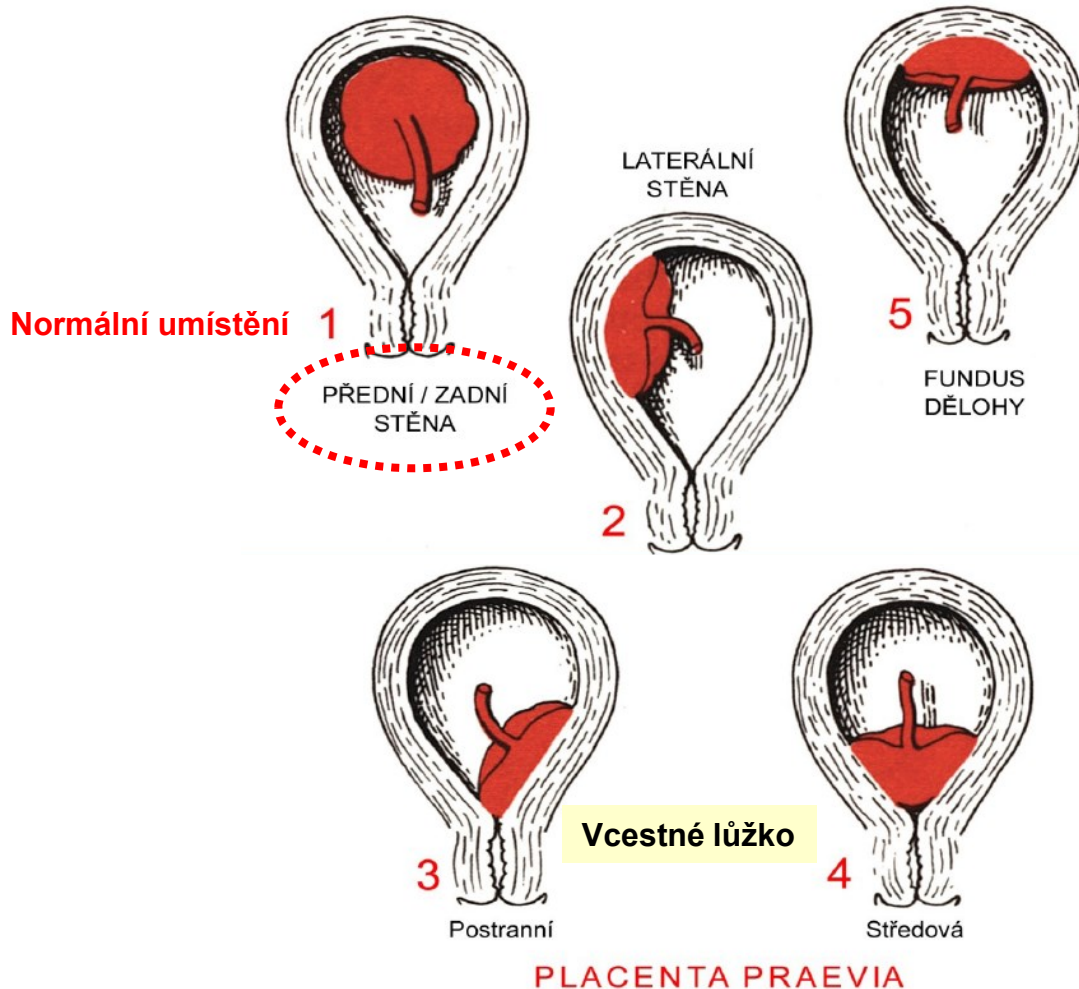
Insertio veluminosa (k chorion laeve)

Placenta – abnormality 1

UMÍSTĚNÍ PLACENTY V DĚLOZE (podle četnosti)

Uložení placenty (ve vztahu k myometriu)

- **Placenta accreta**

přirostlá k myometriu

- **Placenta increta**

vrostlá do myometria

- **Placenta percreta**

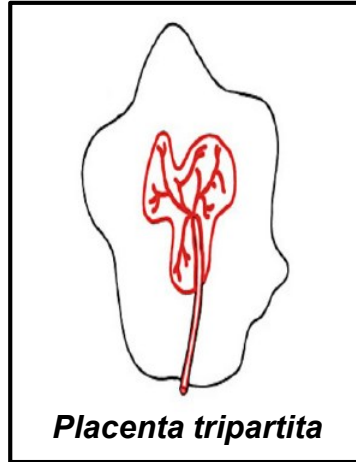
prorostlá skrz myometrium

Placenta – abnormality 2

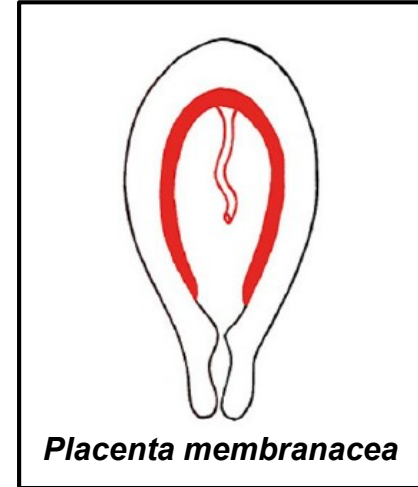
Tvar a organizace placenty

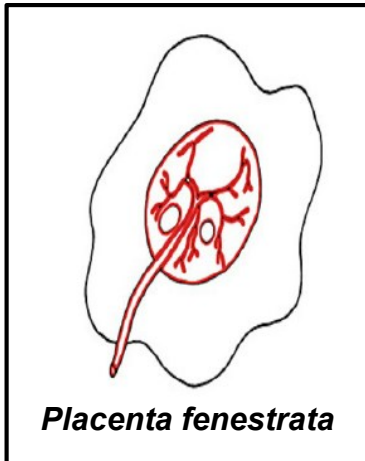
Normální placenta

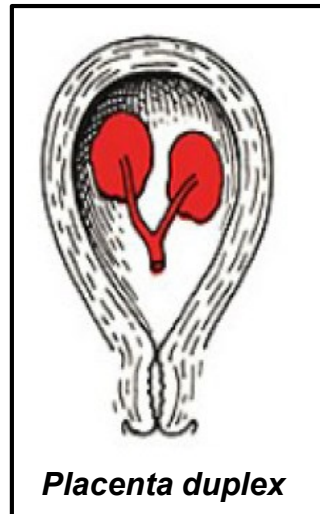
Placenta tripartita

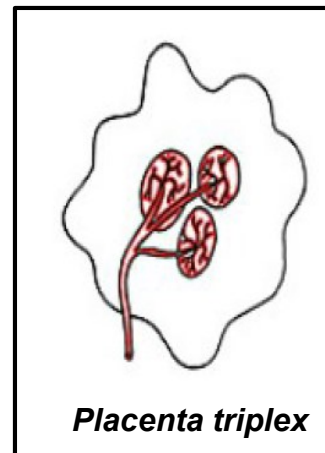
Placenta membranacea

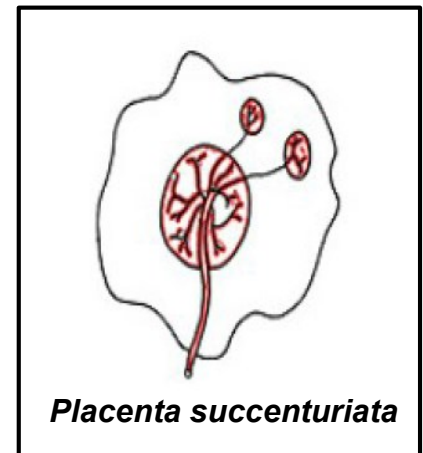
Placenta fenestrata

Placenta duplex

Placenta triplex

Placenta succenturiata

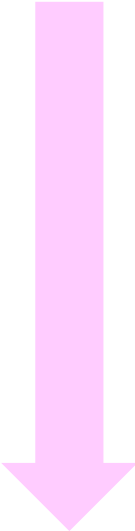
Placenta – vícečetná těhotenství 1

DVOJČATA

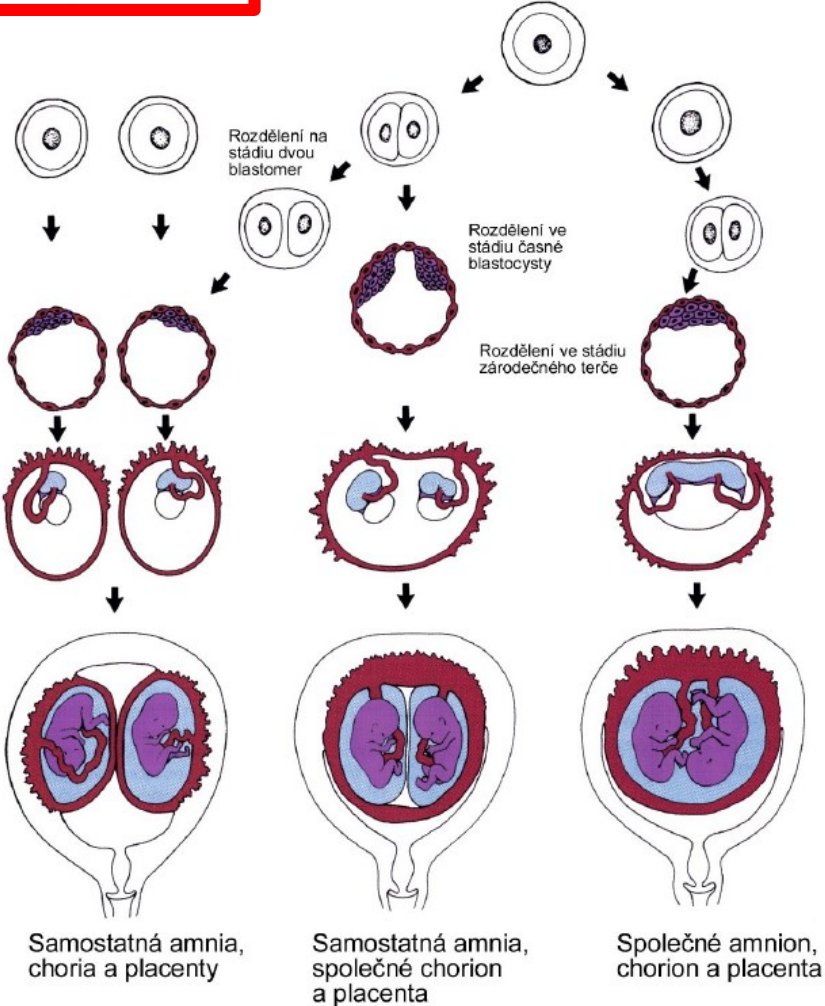
DVOJVAJEČNÁ

JEDNOVAJEČNÁ

2 oocyty + 2 spermie

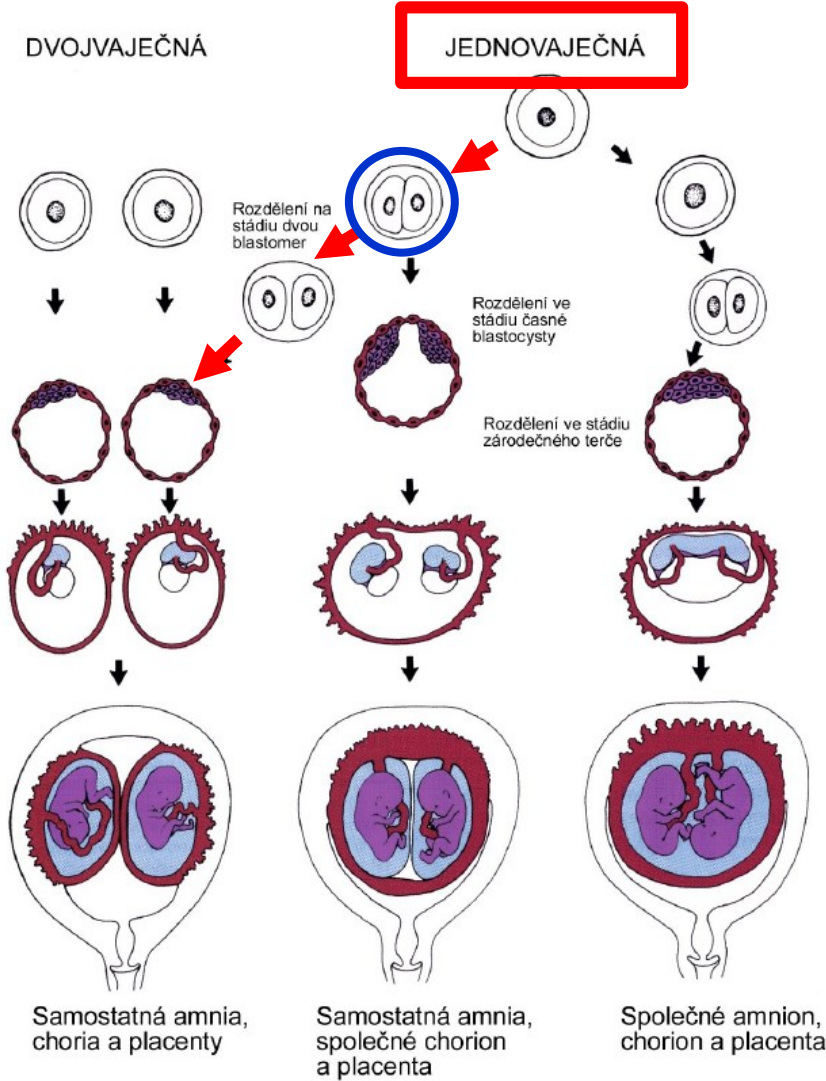

2 amnia + 2 choria + 2 placenty

Placenta – vícečetná těhotenství 2

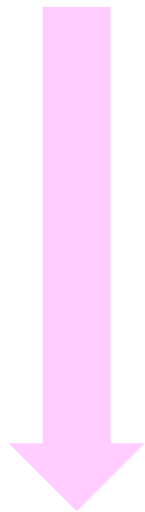
DVOJČATA

1 oocyt + 1 spermie

rozdělení ve stádiu 2 blastomer

2 amnia + 2 choria + 2 placenty

(jako dizygotická dvojčata)

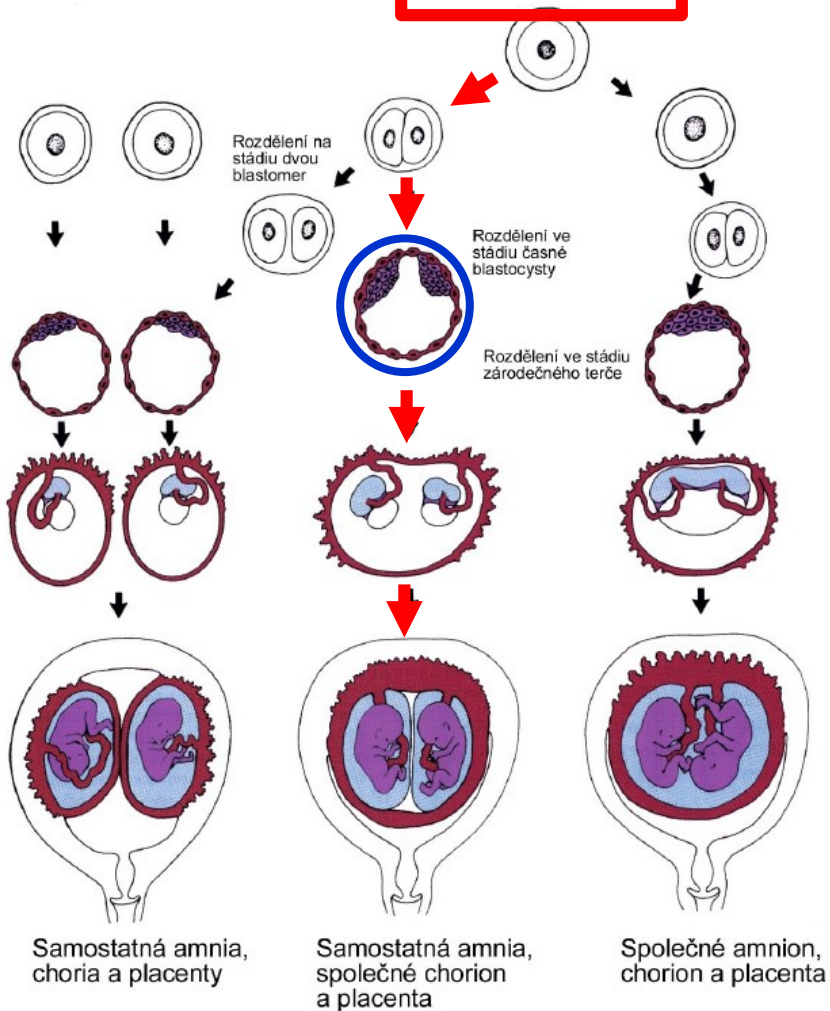
Placenta – vícečetná těhotenství 2

DVOJČATA

Nejčastější dvojčata – 65 %

DVOJVAJEČNÁ

JEDNOVAJEČNÁ

1 oocyt + 1 spermie

rozdělení embryoblastu
ve stádiu blastocysty

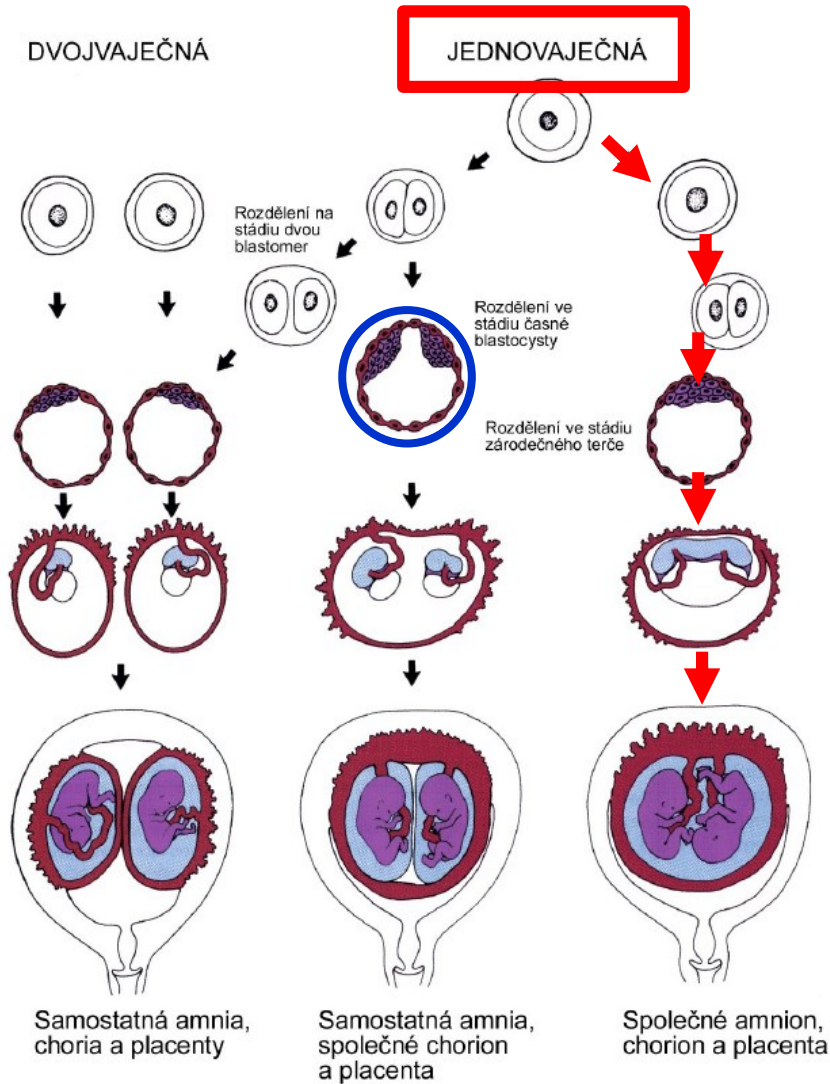
Trofoblast společný
oběma zárodkům

2 amnia + 1 chorion + 1 placenta

(monochoriální, diamniotická)

Placenta – vícečetná těhotenství 3

DVOJČATA

1 oocyt + 1 spermie

**rozdělení embrya
ve stádiu zárodečného terčiku**

Trofoblast i amnion
společné
oběma zárodkům

1 amnion + 1 chorion + 1 placenta

(monochoriální, monamniotická)

Děkuji za pozornost !

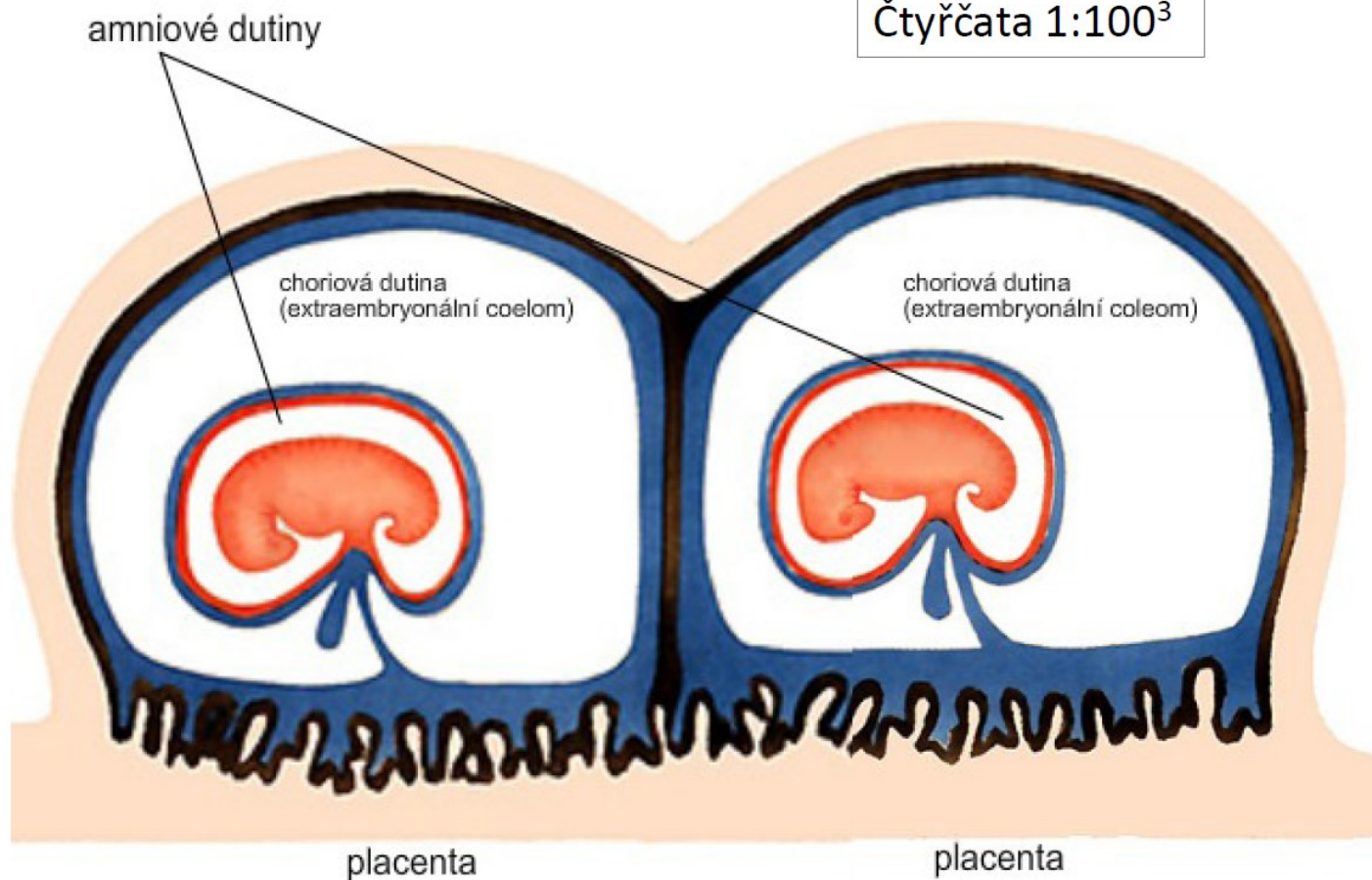
**Otázky a komentáře na:
ahampl@med.muni.cz**

Vícečetná těhotenství

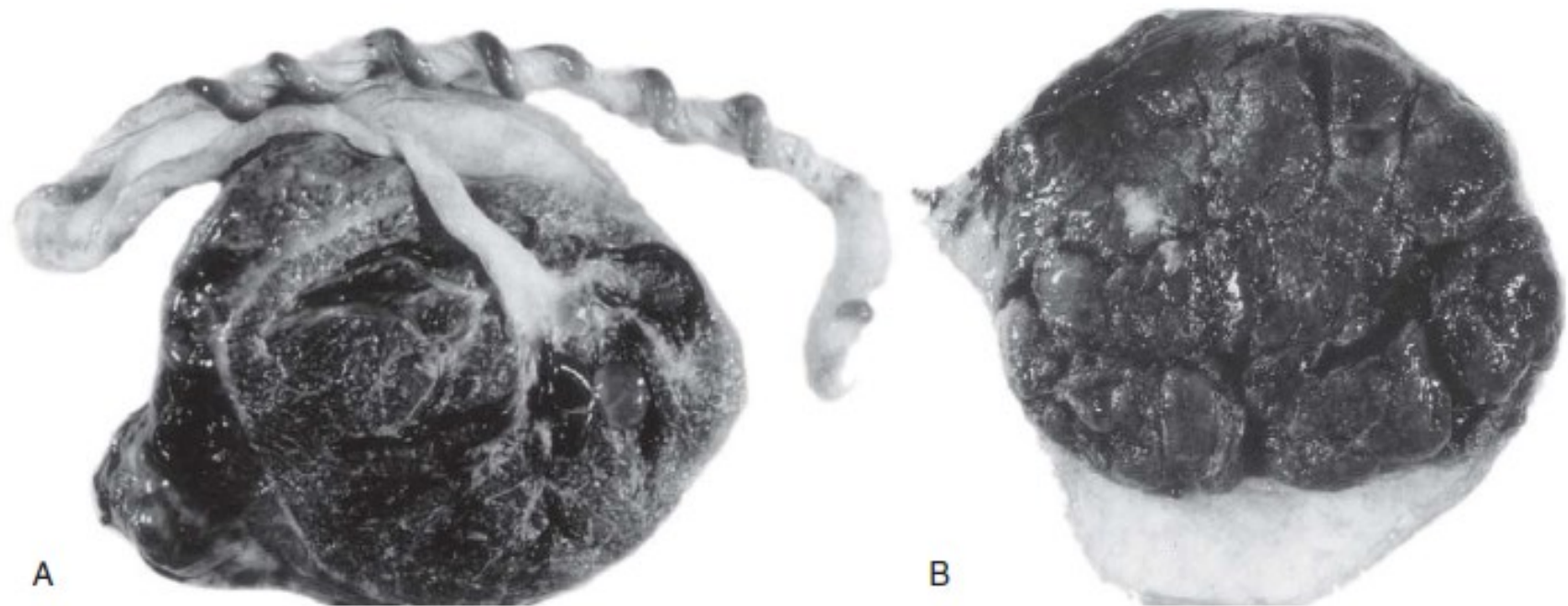
Dvojčata 1:100

Trojčata 1:100²

Čtyřčata 1:100³

Figure 6-3. A, Fetal side of the mature placenta with attached umbilical cord; B, Maternal side of the mature placenta showing several cotyledons.

Conditions and Syndromes Associated with Parental Imprinting

A striking example of paternal imprinting in humans is a **hydatidiform mole**, which is characterized by the overdevelopment of trophoblastic tissues and the extreme underdevelopment of the embryo. This condition can result from the fertilization of an egg by two spermatozoa and the consequent failure of the maternal genome of the egg to participate in development or from the duplication of a sperm pronucleus in an "empty" egg. This form of highly abnormal development is consistent with the hypothesis that paternal imprinting favors the development of the trophoblast at the expense of the embryo

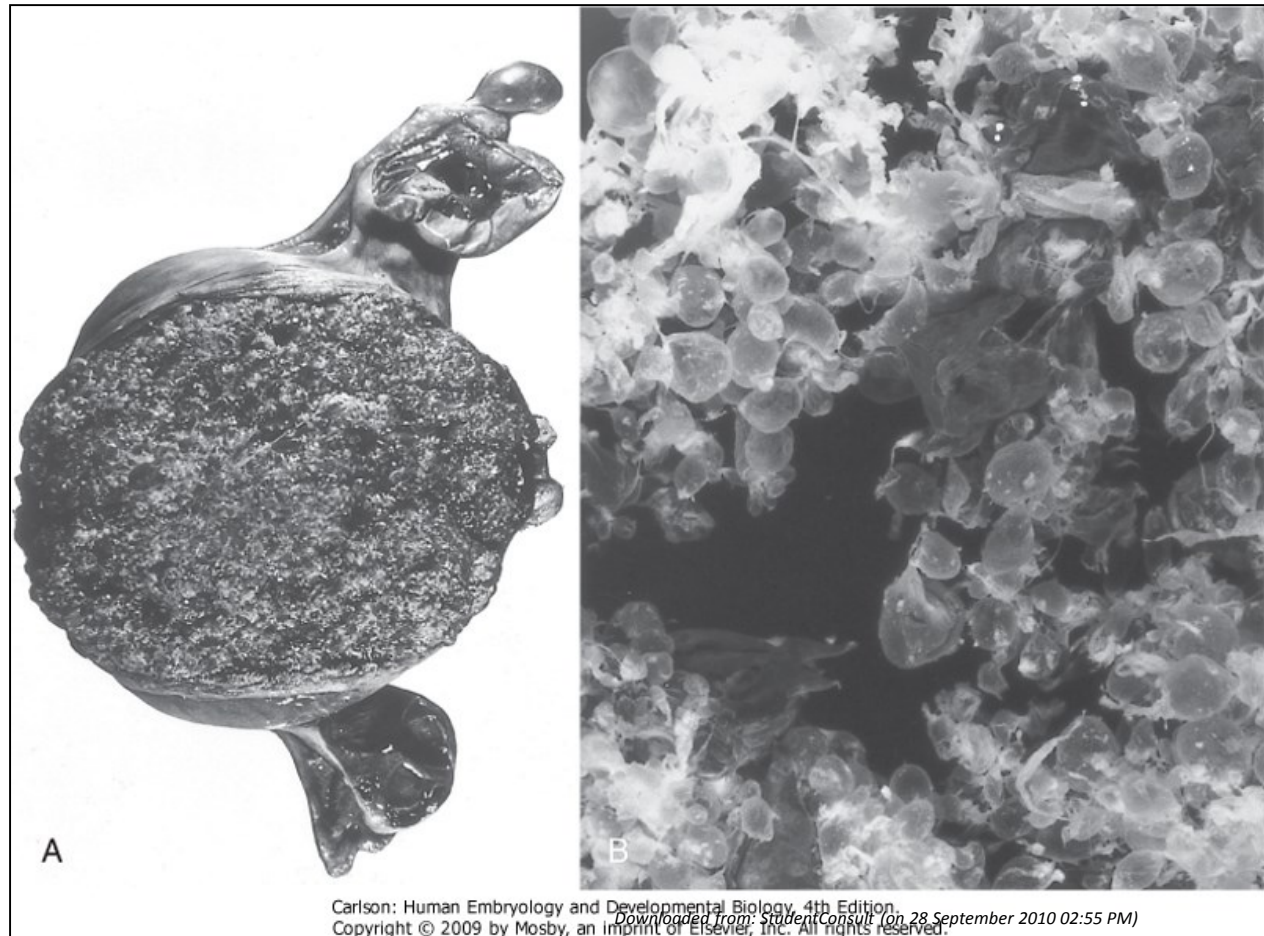

Figure 7-16 A, Distended uterus containing a hydatidiform mole. The ovaries (top and bottom) contain bilateral theca lutein cysts. B, View at greater magnification showing swollen villi. (A from Benirschke K, Kaufmann P: Pathology of the human placenta, ed 2, New York, 1990, Springer-Verlag. B courtesy K. Benirschke, San Diego.)

Abnormality pupečníku

- Normální pupečník: *délka* — v termínu porodu průměrně 55 - 60 cm
- *spiralizace* — převážně levotočivá, spiralizace je volná, normou je 1 otočka na 5 cm délky
  - *úpon* — centrální nebo paracentrální v 90% případů
    - *barva* — bledá
- *nepřavé uzly* — podmíněné vinutým průběhem cév nebo nahromaděním rosolovitého vaziva

Anomálie délky

Anomálie úponu

Patologie spiralizace

Anomálie cév

Poruchy krevního průtoku pupečníkem

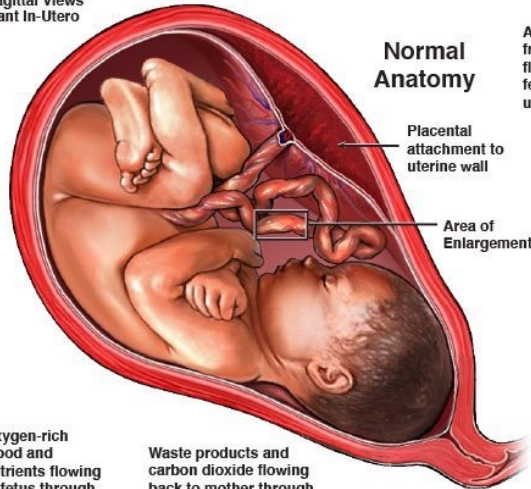
Trombóza cév pupečníku

Záněty pupečníku

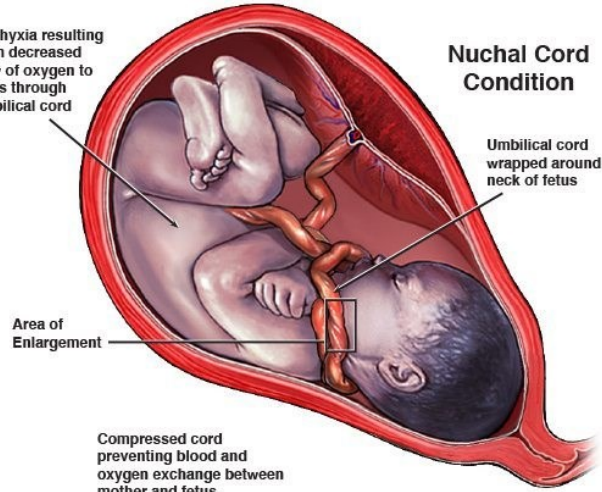
Vzácné léze pupečníku

Abnormality pupečníku

Mid-sagittal Views of Infant In-Utero

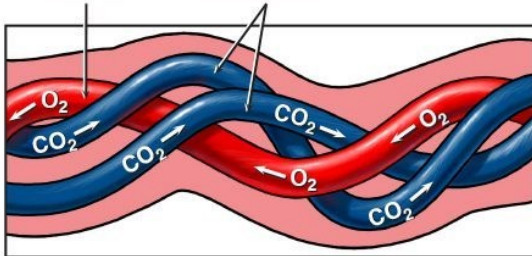

Asphyxia resulting from decreased flow of oxygen to fetus through umbilical cord

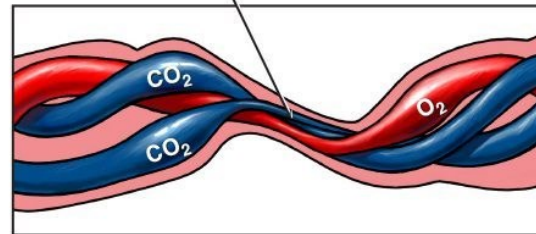

Oxygen-rich blood and nutrients flowing to fetus through umbilical vein

Waste products and carbon dioxide flowing back to mother through umbilical arteries

Compressed cord preventing blood and oxygen exchange between mother and fetus, resulting in asphyxia

Enlarged Views of Umbilical Cord

Abnormality pupečníku

Krátký pupečník

Úvod

Pupečník kratší než 35 cm v termínu porodu

Etiologie

Vrozené neuromuskulární poruchy, VVV skeletu, mnohočetné malformace plodu a jiné stavy, při kterých je omezena pohyblivost plodu v děloze.

Klinické znaky

- asfyxie

- patologické polohy plodu (příčná, šikmá)

Extrémně krátký nebo dokonce chybějící pupečník je součástí těžké malformace plodu Limb body wall komplex. Dominuje rozsáhlý defekt břišní stěny/hrudníku, deformity končetin a těžká skolióza páteře, jsou přítomny různé vrozené vady vnitřních orgánů. Tato malformace není slučitelná se životem.

Dlouhý pupečník

Úvod

Je pupečník délky nad 70 – 80 cm v termínu porodu.

Klinické znaky

Větší riziko zauzlení, omotání kolem těla plodu, torze, naléhání a prolaps za porodu

Abnormality pupečníku

Anomálie úponu

Klinické znaky

Velamentózní inzerce: Vyskytuje se u 1% jednočetných těhotenství a až u 15% dvojčat. Pupečník se upíná do plodových blan mimo vlastní lůžko. Pupečnickové cévy nejsou chráněny rosolovitým vazivem, proto jsou snadno zranitelné. O vasa previa hovoříme, probíhají-li velamentózní cévy přes vnitřní branku. Při disrupci vaku blan během porodu hrozí natržení těchto cév. Krvácení z vasa previa má velmi vysokou mortalitu, plod vykrvácí během několika málo minut. Vasa previa je možné detekovat před porodem pomocí barevného dopplerovského ultrazvuku. Porod je pak nutno vést plánovaným císařským řezem.

Marginální inzerce: Úpon pupečníku v samém okraji lůžka je popisován u 5-7% gravidit.

Obrázky

Velamentózní úpon pupečníku:

Insertio velamentosa, Makro, pitva (73236)

Insertio velamentosa, Makro, pitva (73237)

Vasa praevia rupta:

Vasa praevia, ruptura, Makro, pitva (74450)

Vasa praevia, ruptura, Makro, pitva (74451)

Abnormality pupečníku

Patologie spiralizace

Klinické znaky

Hypospiralizace až achiralita (absence spiralizace) je spojena se špatnou prognózou (intrauterinní tíseň plodu, odúmrťí plodu).

Hyperspiralizace, torze pupečníku je častou příčinou abortu v II. trimestru. Typickým nálezem je nadměrně dlouhý, silně spiralizovaný pupečník a striktura pupečníku při fetálním konci nebo vícečetné striktury (zúžení průsvitu dané deficitem Whartonova rosolu). Plod bývá macerovaný.

Obrázky

Torze pupečníku, plod:

Torze pupečníku, Makro, pitva (73232)

Torze pupečníku, Makro, pitva (73233)

Torze pupečníku, Makro, pitva (73234)

Torze pupečníku, Makro, pitva (73235)

Abnormality pupečníku

Anomálie cév

Úvod

Aplázie jedné pupečnickové arterie (SUA – single umbilical artery).

Klinické znaky

méně než 1% jednočetných gravidit v termínu, až 10% dvojčat

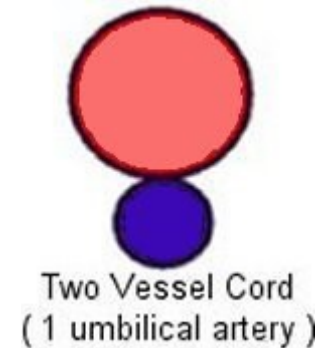
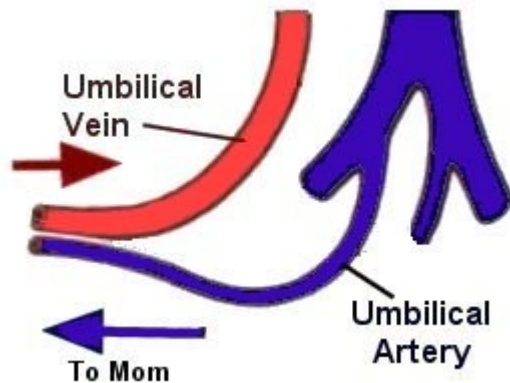
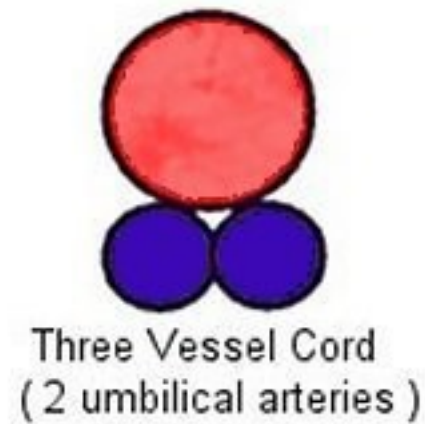
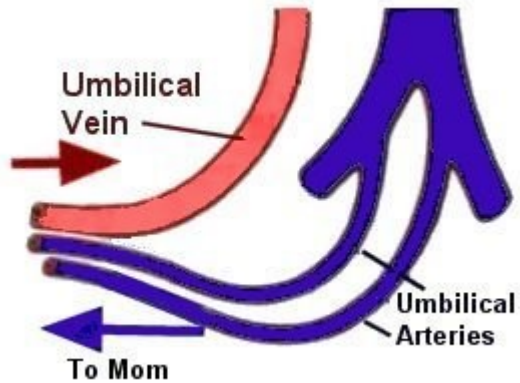
běžná asociace s některými typy VVV např.

sirenomelie, trisomie 18, 13, VACTERL aj.

u zdravých novorozenců je nutno vyloučit skryté vady, zejména ledvin

vliv na nižší porodní hmotnost není průkazný

Occasionally, one artery wastes away or fails to develop leaving only a single umbilical artery (a two vessel umbilical cord). A single umbilical artery (SUA) is seen in 0.2% to 1% of pregnancies [1-3]. SUA is reported to be more common in twin pregnancies and in placentas where the umbilical cord is at the edge of the placenta[3].

Abnormality pupečníku

Poruchy krevního průtoku pupečnickem

Klasifikace

pravý uzel

omotání pupečníku kolem krčku, končetin či těla plod
zaškrvení pupečníku amniálními pruhy
naléhání a prolaps pupečníku — pupečník je stlačen v
porodních cestách naléhající části plodu

Klinické znaky

Pravý uzel se vyskytuje u 0,5% - 1% gravidit. Omotání pupečníku jednou kolem krčku je pozorováno až u 20% porodů, dvě či tři smyčky u 2,5% respektive 0,5% porodů. Prolaps pupečníku se vyskytne odhadem ve 0,4% porodů.

K poruše krevního průtoku dochází jen při utažení uzlu, smyček pupečníku. To se děje nejčastěji za porodu (jev se nazývá strangulace pupečníku). Omezení toku krve z placenty vede k asfyxii plodu. Důsledkem může být neurologické poškození nebo i úmrtí in utero nebo při porodu. Pravý uzel a prolaps pupečníku jsou zatíženy až 10% perinatální mortalitou.

Zaškrvení pupečníku amniálními pruhy vede ke zmlknutí plodu.

Obrázky

Pravý uzel:

Pravý uzel pupečníku, Makro, pitva (73230)

Pravý uzel pupečníku, Makro, pitva (73231)

Pravý uzel pupečníku, macerace:

Pravý uzel pupečníku, macerace, Makro, pitva (73712)